היינטיגער נומער האלט 12 זייטען

№ 175 Opłata pobierana stosownie do ustawy פרייז 30 גראשען Lodzer Tageblat

לאָדזער טאָגעבלאַט

צוואַנציגסטער יאָהרגאַנג | 29 lipca 1927 r. | פרייטאג, כ"ט תמוז תרפ"ז | רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 78, פון אַדמיניסטראַציע 47

BIBLIOTEKA CZYTAJ!

יודישער הילפס-פעראיין „תומכי אורחים"
פאמארסקא 18.

זונטאג, דעם 21. אויגוסט ווערט איינגעאָרדענט דורך דעם
הילפס-פעראיין „תומכי אורחים"

פארק-העלענאוו.

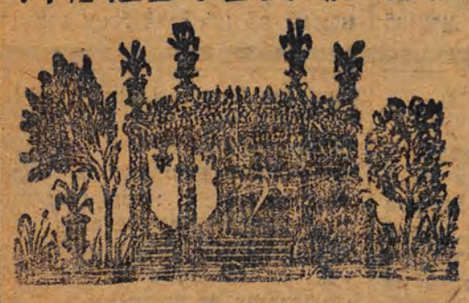

אגרויסע גארטען-פערוויילונג

מיט אַ אויסערגעוועהנליך רייך פּראָגראַם, וואָס לאָדז האָט נאָך נישט בעוויזען צו זעהן.

נעגוויערס אין די ווייטערע אָנגאַנסען.
געגוויערס אין די ווייטערע אָנגאַנסען:

בילעטען צום פּרעז פון 1.50 און —.1 זלאָטי צו בעקומען אין פעראיינס-קאַנצעלאַריע, פאמארסקא 18, טעגליך פון 11 ביז 2 און פון 5 ביז 9 אָוועגד.

שטיצט די אומזיסטע קוך!

די פערוואַלטונג.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט, אַז אונזער איגנטורע אויף פּאַביאַניץ און אוטגעגענד חאַבען מיר אָנגערשריבן ה'

אברהם אלטער

אין פּאַביאַניץ, וואַרשאַווסקא 37 טעל. 107

פערזיכערונגס-געז.

„פשישלאשטש"

אבטיילונג אין לאָדז

פּיעטריקאָווער 87, טעל. 22-20 2313

אלע אויפטראגען אויף קרעמעניץ

ערלעדיגט

די באַנק פאַווישעכני

אין קרעמעניץ

Bank Powszechny w Krzemieńcu

Spółka z ogr. odp.

רעיעל, פינקטליך און ביליג.

10 זלאטיס טעגליך

איז פּענסיאָנאַט

Januszewska-Góra

חאָט געפינט זיך אין אַ פּרוקענעם טאַלאַנטען וואַלד. אויסגעצייכענטע און רישלע קוך. נאַטורגעמעס 6 מאָל טעגליך. אינפאָרמאַציעס ערשיינען דער אייגענטימער פאַרגען שבת און זונטאג אין ה' שטיטען, קילינסקיעגע 63, פון 1-טער שעה, פון 10—2 נאָכט. טעלעפאָן 49-31. בריעפליך

Chłopski, Opoczno, Januszewska - Góra, skrzynka poczt. 42.

אויפפאַדערונג!

אַלע חברים פון „צעירי-המזרחי" און „החלוץ-המזרחי", הערען אויפגעפאָדערט מוצש"ק, 9 אין אָוועגד צו קומען אין ביהמ"ד וואולטשאנסקא 6, בכדי איבערצונעמען די אינפאָרמאַציע צו די וואַלען פון 15-טען ציוניסטישען קאָנגרעס, וועלכע קומען פאַר זונטאג, ב' מנחם אב אין לאָדז.

אין נאָמען פון מזרחיסטישען וואַהל-קאָמיטעט:

אהרן אָסט, יצחק מאיר ביאַלער,
משה העלמאַן, בענדיט וואַרשאַווסקי,
וואלף זילבערשטיין.

גאַלשטיינער ליידענדע!

וואָס בלאָנדזשעט איהר מיט אייער בישעך גאַנצען, פאַרוואָס וויסט איהר נישט, אַז די זיכערסטע עצה פאַר צו ווערען איז בייטם דעם איבערל בעריהמטען אָבער-פעלדשער ה' זינגער אין וואַרשא שוויענטייערסקי 84, וואָס אַ דאַנק איהם זענען אונזערע פרויען פולשטענדיג בעזוגד בעהערען פון די לאַנגיעהריגע קרענק וואָס איהר קענט אויך הענדען מיט'ן פולשטען צופרוי: וואַרשא קלייגלאָהרער-גרינגלאַס שעראַקאָווסקי 2, לישטער ברוצקי 5, שאַרקעלעוויץ נעגשע 15, קעלץ קאַלעיוואַ 50, לייזערזון, קאַליש קאַץ גאַסי 21, בריסק ראַשעטין דאָמבראָווסקי 119, לאָדז נעהבערס וסכאָדניא 64, גאָלדבערג מיצקעוויטש 8, הענדלעס שקאָלנא 12, קאַדיש נעהאַמיעיסקי 26, פּאַביאַניץ האַלבערג פּאַבריישנע 19, קאַטעצע וואַרשאַווסקא 22, מיצעריקאָוו לישאַנאָוויטש פל. פּריבונאַלסקי 11.

פעלא ברזעזינסקא
יצחק מארקסאן
פערלאָבט
לאָדז, יולי 1927.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פרוינד
ה' יצחק מארקסאן
מיט פרל. פעלא בזשעזינסקא
ווינשען מיר פיל גליק און צופרידענהייט.
לעמעל און יאַנקעל מאַראַקאַ.

ברכת מזל-טוב חמה ולבבה חובבת מעמד לבנו אנחנו מברכים את ה"ת החתן
מר יצחק מארקסון
ליום בואו בברית האירוסין עם ב"ג הגלמה המחוללה
מרת צפורה ברזזינסקה
יהי דרכם צלחה, סוגה בשושנים ויזכו לבנות את ביתם על תרי יהודה וירושלים.
ברכת ציון וירושלים
יוסף זינמשקובסקי ורעיתו.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער זוהן און ברודער
ידידי' בערנער
מיט פרל. פאַלאַ טרויבע
ווינשען אַ האַרציגען מזל-טוב
עלטערן און געשוויסטער.

Dr. med. Feldman
פרויען-אַרצט און אַכושער
נעמט אָן פון 6½—3½
Cegielniana 46, tel. 82-88.

Dr. med. Ludwik Rapeport
P, Narutowicza 25 (דזיעלנע) Tel. 44-10
ספּעציאַליסט פאַר נירען-, בלאַז- און האַרן-קראַנקהייטען.

Dr. Z. Datyner
dem.
ספּעציאַליסט פאַר נירען- בלאַז און אוריי-קראַנק
Piramowicza 11 (פריהער אַלגינסקע)
Tel. 48-95.
נעמט אָן פון 1 ביז 2 און 5—8 אָוועגד.

Gimnazjum Męskie
z prawami Gimnazjów Państwowych
L. Szakina w Łodzi, Piotrkowska 18
די קאַנצעלאַריע פון גימנאַזיום איז אָפען יעדען מאָנטאָג דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג פון 11—1.

Dr. med. Grzegorz Rosenberg
Gdańska 44, tel. 24-44
צוריקגעקעהרט
אינערליכע קראַנקהייטען
ספּעציאַליסט פאַר
מאָגען-, קישקעס- און לעבער-קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 8¼ — 9¾ און פון 5½ — 7 אָוועגד
זונטאָג פון 9 ביז 11.
2783

1 וואהל-קאמיטעט פון „על המשמר", 1
אבטיילונג אין לאָדז.
שבת, דעם 30. יולי 8 אָז. קומט אַלע אין זאַל פון „ירדניה" פאַלודניאווא 86, אַ גרויסער
ציוניסטישער מאַסען-מיטינג
געווידמעט דעם XV ציוניסטישען קאָנגרעס.
1 אַלס רעדנער טרעטען אויף: ד"ר לעמבערג (וואַרשא), ד"ר י. צינעמאַן ווין, סטוד. משה פאַלאַסעוויטש, (וואַרשא), סטוד. ש. געליבטער, חיים מרגליות. איינגאַנג פרייז. 1

Od 150-ciu lat znana

w pierwotnej jakości - nabyć można znowu we wszystkich odnośnych sklepach.

Zakłady Przemysłowe w Nieżychowie
S. z. o. p.
fabrykacja surogatów kawowych
„Hauswalda".

Dr. I. Silberstrom
Zielona 11
ספּעציאַליסט פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 8 ביז 6 נאָכט. און פון 7.30 ביז 9 אָוועגד
זונטאָג פון 9 ביז 1 מיטאָג.

טעגליך פאַקען-זעצען
ביי אויך מיט שוויאַדעפּאַטעס
St. Felczer
B. JOSKOWICZ
פולנאַצנאַ 4 Północna טעל. 41-66
נעמט אָן טעגליך פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאָכט.

Dr. med. Artur Banasz
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאַז און אוריי-קראַנקהייטען
האָט זיך איבערצוגעבען אויף
Wólczańska 23 וואולטשאַנסקא
טעלעפאָן 88—89.
נעהמט אָן פון 7 ביז 8 אָוועגד.

Dr. med. S. Neumark
Moniuszki 5, (מאַסאַוש-מייער)
ספּעציאַל-אַרצט
פאַר הויט, האַר- און וועגערישע - קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט רענטגען-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 11 ביז 1 און פון 7—8,
פרויען פון 3 ביז 4 נאָכמיטאָג.

Dr. Z. Rakowski
זעהר. פאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
9 קאָנסטאַנטינאַווסקא 9 סעלעפ. 27-81
ספּעציעלער קורס פאַר שטאַמלער.
שטרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7.
נעהמט אויך אָן אין לעסשניצע זגערזשער 17 פון 80 ביז 11 און פון 2 ביז 8 נאָכט. 1016

Dr. W. ŁASKI
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
נעמט אָן ביי יעדעס יאָהר פון 1-טען יוני אין
Ciechocinek.

Dr. med. H. Lubicz
צענעלניאַנאַ 43 — טעל. 41-32
איז צוריקגעקעהרט.
ספּעצ-אַליסט פאַר הויט, פענערישע און פענער-שוועכע קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האַר-אויסאַל)
נעמט אָן פון 8—10 און פון 5 — 8 אָוועגד.

Dr. med. H. NADEL
71 פּיעטריקאָווער 17
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 4—6.

Dr. med. Braun
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען
און פענער שוועכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האַר-אויסאַל)
23 פאַלודניאַווא 23
טעל. 40-26.
נעהמט אָן פון 9—11 און פון 5—8 ד.מ.אָוועגד

Dr. M. Goldfarb
זאַוואַדזקא 18. טעלעפאָן 53-19.
הויט- האַר- און געשלעכטס-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 9—12 פאַרב. און 5—8 אָוועגד.
פאַר אונגעמיטעלטע — פרייען ערמעסיגע

Dr. Różaner
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, וועגערישע קראַנקהייטען
און פענער-שוועכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע
Dzielna 9 (Narutowicza)
טעל. 28-99.
צוריקגעקעהרט
פון 8—10, 3—5, פרויען 3—4.
אַן אַפּטעקע וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

פויערן-אויפשטאנד אין אוקראינע

די אויפשטענדיגע פערנעמען א שטאט און דערשיסן 25 קאמוניסטען

מאסקווא, 28 יולי (פב.) אין אוקראינע אין אויסגעברייטן א גרויסער פויערן-אויפשטאנד. דער אויפשטאנד פערשפרייט זיך אין די מורח-קרייזן פון וואלין. אין סטווירא האבען די אויפשטענדיגע אנגעגרייפן דעם בנין פון ארמיגען סאוויעט, דער סטרעמער פון סאוויעט און געשוואָרען לעבענדיג פער ברענגט. דאס שטעטעל טעראשטשא געפונט זיך אין די הענד פון די אויפשטענדיגע. זיי האבען געשאפען אן שטאט א אזוי גערופענעם ראט. דער ראט האט שוין פון אנפאנג בעשלאסען צו דערשיסן 25 קאמוניסטן.

עס זענען ארויסגעשיקט געווארען אין גאנצן אסמוילונגען פון דער רויטער אר־מעע אנגעמערשירט קעגן דעם אויפשטאנד.

מאסקווא, 28 יולי (פב.) דער פרעזעס פון נ. פ. א. פאליטיקו האט ער קלערט אויף א פערזאמלונג און אדרעס, אז דער שפיאנאזש און די אפטעגונגס פון די פויערן האט פעשאפען א צו שטאנד, וואס איז זעהר ענליך צו א בורגער־קריג.

כאלערא אין מינסק.

מאסקווא, 28 יולי (א.ה.) פון מינסק מעלדט עמען, אז אין שטעטל מאמאהאלאוויטש זענען פארגעקומען א ערעמערע צאהל פארפאלען פון כאלערא 5 פערזאן זענען געשטארבען. די מאכט האט ארויסגעגעבען ארזאנ פערארדנונגען אין דער גאלערא.

3 חדשים תפיסה פאר בעליידיגען דעם פאסט־מיניסטער מיעדזשינסקי.

וואַרשא, 28 יולי (פאט) אין חודעש טרוין־בעריכט פון הבצ פארגעקומען דער פראצעס געגען אונזשיכיר פאיל, וועלכער איז אנגעקלאגט געווארען, אז דעם דרוטען מערץ האט ער אויף א מיטינג, וואס די טשעלפאן־גענעמען האבען אנגעארדענט געגען די „ליטשניקעס", בעלייריגט דעם פאסט־מיניסטער מיעדזשינסקי, ערקלערענדיג אז נאכדעם אינגעזאמלטן די ליטשניקעס וועט ער בעשטעלן דער דעלעגאציע רעדנער אויף פאר פויז־צוטשקען.

דער פראקוראר האט געפאדערט א גרויסע שטראף פאר׳ן אנגעקלאגטן, מאמווערענג, אז אונדז פאיל האט בעליידיגט א מליצה־בעאמטן צוליב דעם, וואס ער האט ערגעלט זיינע לייטען. דאס גערעכט האט פעראורטיילט דעם אנגעקלאגטן אויף 3 חדשים שטרענג תפיסה.

אין מאסקווע האט מען ארויסגעגעבען מארקען מיט זאמענהאפ׳ס בילד.

מאסקווא, 28 יולי (יפ״א) אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס עס זענען פערבייגעגאנגען יאהר זיט עס אין ארויסגעגעבען געווארען די ערשטע בראנדשוער פון ד״ר לודוויג זאמענהאף אין עספראנטא.

אין עספראנטא, האט די מאסקווער רעגירונג ארויסגעגעבען א יובילעום־מארקע אויף וועלכער עס געפינט זיך דאס בילד פון ד״ר זאמענהאף מיט אן אויפשריפט אויף עספראנטא.

לופט עסקאדרע איז פליה איבער דער שטאט.

געלטען אין א לופט־שטסקאדרע פון 12 אעראפלאנען געפלויגען איבער דער שטאט. דער פלוג האט ארויסגעגעבען גרויס פעראינטערעסירונג בייט פובלי־קום.

דער יקרות אויף ברויט.

צוליב דעם „פושערנאשיל" פוהלט זיך אין לאדז א שטארקער מאנגעל אין מעהל. דער מאנגעל פון מעהל האט גע־בראכט דערצו, אז די בעקערס נוצען אויס איצט די ערגעסטע מאכט אויף ברויט. דער פרייז פון ברויט איז אויפגעשטיגען פון 1.50 זל. 2 קילא.

2 אלע ציוניסטישע פרויען
שטימען זונטאג מיט דער ליסטע № 2 פון „עת לבנות".

א „טוואַרצער פנכס"

פאר מחללי שבת נעהמ מען איינפיהרען אין לאדז.

מיטוואך דעם 27 ה. ת. אין פארגע־קומען א זיצונג אין ועד הקהלה פון דער צענטראלע זשמרי שבת מיט די פאר־שטעהער פון ראבינאט. אויף דער זיצונג איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע אין דורכצופיהרען א ברייטע אגיטאציע אין אויפפאסערן די לאדזער יידישע בע־פעלקערונג צו קויפען נאר בייט די יידען וואס האלטען פערשלאסען די געשעפטען אין שבת.

ס׳איז אויך בעשלאסען געווארען אינ־צוזיהרען א פטס, וואו עס וועלען פער־שרייבען ווערען די מחללי שבת. ס׳איז אויך געקומען אינגעגען אויפגעפאדערט שוין־מאכונגען צו א נעטווערק פון פע־רמעגען וועגען די עטליכע שוין־געשעפ־טען, וואס זענען אפען אין שבת. דער פרעזעס ה׳ יאצב האט ערקלערט, אז ער וועט צוזאמענרופען א כפצ׳ילע זיצונג פון דער פראבוישע און וועט אויך פערמעטען אינגיגע מיטגלידער פון די צענטראלע, אז ער האפט, אז עס וועט זיך איינגעבען צו ווערקען אויף די מחללי שבת אין דער שוין־בראנזשע צו שלוסען ווערע געשעפטען אין שבת.

לופט עסקאדרע איז פליה איבער דער שטאט.

געלטען אין א לופט־שטסקאדרע פון 12 אעראפלאנען געפלויגען איבער דער שטאט. דער פלוג האט ארויסגעגעבען

דער יקרות אויף ברויט.

צוליב דעם „פושערנאשיל" פוהלט זיך אין לאדז א שטארקער מאנגעל אין מעהל. דער מאנגעל פון מעהל האט גע־בראכט דערצו, אז די בעקערס נוצען

2 אלע ציוניסטישע האנדווערקער
שטימען זונטאג מיט דער ליסטע № 2 פון „עת לבנות".

אלע ציוניסטישע פרויען

שטימען זונטאג מיט דער ליסטע № 2 פון „עת לבנות".

געלד־זאמלונג פאר לינת הצדק.

דעם קומענדיגען זונטאג ארטאג אין דער חיטער „ליגת חצדק" א גלד־זאמ־לונג אויף די זאמער־וואיינגען. עס איז זעהר געוואונשען, אז די לעמניקעס זאל־לען זיי געהערעג זיך אנבאטן אויף דער אויפגאבע.

ציוניסטען! שוקלים!

ווילט איהר עבר הזרדן זאל פערענ־נוגס ווערען מיט ארץ ישראל? ווילט איהר יידען דאלען בעקומען רעגיראנגס־בארען אין נושס זיין געצוואונגען צו־לען פונדס־פאלגע פרייזען פאר זומען? ווילט איהר די מאנדאט־מאכט זאל אויסהאלטען די יידישע שאלען, וויי זי האלט אויס די ארבישע; דער קרן־היסוד זאל נוט אויסגעבען 150 מיליאנען פונט א יאהר אויף שולען? ווילט איהר די מאנדאטאר־מאכט זאל רעפארמירען די אלטע טערקישע געזעצען פון ערד־קויף, גרענץ־ אנטאלען און שטייערן אין נושס ראזונגען די יידישע קאלאניס־טען, אין ערשטען יאהר פון זיין בע־זעצען זיך אין לאנד?

ווילט איהר דער יידישער כבוד זאל נוט פערשוואנדען ווערען מאנ־שטגלוך אין ארץ ישראל ד׳ורך אראבישע און בעגלי־שע דזשאנדארמען? ווילט איהר די ענ־לישע מאכט זאל ערלייכטערן איהר לייד־טען למען דעם מאנדאט? ווילט איהר יי־דישע פאלקס־געלדער זאלען נושס ניהט לאנגער, אין יידען דאלען נושס רואינירט ווערען די ווי פרעמדע עליה? ווילט איהר עס זאלען זיך אין ארץ ישראל קונגמאל נושס אנטערהאל׳ן די מרוינרינגע געשע־הענישען פון די יאהרען 1920 און 1921 אין ירושלים אין יפו?

שטימט פאר דער ליסטע פון די ציו־נסטען־רעוויזאנסטען! שטימט פאר זשע־באטינסקי! ליסטע № 4.

די וואהלען צום יו״ד־טען ציוניסטישען קאנגרעס פאר זונטאג 31/7

(קאמוניקאט) פון וואהל קאמיטעט אין לאדז

דער וואהל־קאמיטעט אין לאדז אין מודיע אלע שולקים־ וועהלער צום 15. ציוניסטישען קאנגרעס, דאס די וואהלען פארקומען פאר זונטאג דעם 31 יולי אין לאנטאל פון ציוניסטישען ביורא צענטראל־ניאגא 4 פון 9 א זייגער אין דער פריה ביז 10 א זייגער אוטער. וואהל־רעכט האט יעדער פון 18 יאהר אן וואס האט אויסגעקויפט דעם שקל פון תרפ״ו אין אין ארטשנעטראגען געווארען אין דער וואהלער־רשימה, די וואהלען זענען גע־הייטן, דורעקטן, אין פראפאר־ציאנעלע, דער וואהלער דארף מיטברענגען דעם שקל, יעדער קאן שטימען נאר פאר זיך אין האט נושס קיין דעלעגאציע־גע־בען זיין שטימע אנדערן, דער וואהל־קאמיטעט אין לאדז נוט זיך די גרעסטע מוה ארגלצופיהרען די וואהלען אין בעסטען אין ארדענונג, ס׳איז צו האפען, אז אויך די וואהלער־מאכט אין די פאר שטעהער פון אלע גרופפרונגען וועלען אויהר אין דעם צוהעלפען.

ציוניסטען! שולקים!

דאס ערשטע מאל אין דער ציוניס־טישער געשיכטע קומען פאר וואהלען אויפן יסוד פון א אוטהיטיליען שקל אין וואס בעטייליגען זיך אין זיי אלע ציוניסטישע פערטרעטונגען אין גרופ־רונגען, די וואהלען צום קאנגרעס דער־פען ווייזען די שטארקייט פון דער אל־וועלטליכער ציוניסטישער ארגאניזאציע צוליב דעם ציוניסטען שולקים ערפולט אייער חוב, בעטייליגט זיך מאסענמיז אין די וואהלען.

דאס פרעזידיום פון וואהל־קאמי־טעט אין לאדז: משה חיים גרדן, פארזיצער משה העלמאן סוים־רע־פוסאט, וויצע־פארזיצער, גרשון לוסטגשטיין, סעקרעטאר.

4 ביי די וואהלען
צום קאנגרעס שטימט פאר דעם
בעטאנגענעם פון עכו און רעטער
פון ירושלים. ה. זשאבאטינסקי;
ליסטע № 4, דער שעפער פון העל־
פינגאנערסער פראגראם! 3373

פון „החלוץ המרכזי".

שבת, דעם 30/7 4 נאכ. קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגא־יזאציע צענטראלניאגא 4. א קאלעקטיווי־פארלעזונג אויף דער פרעגע: דער 15־טער ציוניסטישער קאנגרעס. רעפערירען ווערען די חברים: מרגליות, גרזבוער און שעסטאלהאף. אינטרעס נאר פאר מיטגלידער. 4238

4 ביי די וואהלען צום 15.
קאנגרעס שטימט פאר
ה. זשאבאטינסקי ליסטע № 4
נעדענקט! אויב ס׳וועט
פעהלן איינציגע שטימע קען
ער פערלירען דעם מאנדאט

די יידישע מרופע אין „פילהארמאניע".

די אויפטריטען פון אנא און הייטמאן יאקובאוויטש ווערען געשטאלט בעזונדער פון יידישען מעאטער־עולם. די מאנאטס פולע אנא יאקובאוויטש מיט איהר דער ליעבער קאנצערטור־שטימע און איהר שלעכ קינסטלערישע הארמאנ, רופען ארויס ענטוזיאזמוס בייט די צושויער.

מארגען, שבת נאכט און אין אנדער ווערען געשפילט די בעליבטע פיעסען פון איהר רעפערטואר: „איהר גרויסער מאר" און די „מאמע פון דער וועלט".

קאמפאניעץ׳ס טרופע אין לאדז.

אין גיכען קומט קומען לאדז אויף א רייזע נאכטראלען קאמפאניעץ׳ס טרופע וואס וועט שפילען אין זומער־מעאטער „קאלאסעאום" צוגעל נאס 18. אין די לאדזער מעאטער־קרייזען האט די ריעה ארויסגערופען א גרויסע פערעאנטערע סורזנג.

פון „השומר הצעיר".

יעדער שומר און סימפאטיקער פון „השומר" שטימען זונטאג ד. 31. יולי אין דער ליסטע פון ציוניסטיש־סעציא־ליסטישען בלאק־ליסטע № 6

ההנהגה המומית.

אלע מיטגלידער פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע ווערען אויפגעפאדערט צו קומען אונבעדינגט

זונטאג צו די וואהלען

פון דעלעגאטען צום 15. ציוניסטישן קאנגרעס

אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צענטראלניאגא 4) פון 9 פריה ביז 10 אין אוענד.

אויך די פערזאנען, וועלכע געפינען זיך אויף די ארומיגע זומער־וואוינונגען, מוזען זונטאג אונ־בעדינגט קומען קיין לאדז כדי זיך צו בעטייליגען אין די וואהלען.

חברים! ערפילט אייער חוב, יעדע איינציגע שטימע איז וויכטיג, קומט אלע צו די וואהלען!

מאמיעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין לאדז.

בעמערקונג: אין דעם אויפרוף פון צ. ק. פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען, וואו איז בעזונען בעדרוקט אין די וואכשוועכן איז ארייגעפאלען א טעות: די וואהלען קומען פאר נישט זונטאג נאר בלויז זונטאג איז משך פון טאג.

זאל פילהארמאניע

נארושאוישע 20.

נאסטראלען פון די בעליבטע אמעריקאנער געסט

אנא און הייטמאן יאקובאוויטש

שבת, דעם 30־טן 3.30 נאכ. צו בילינע פרייזען די גרויסע סוקסעס פיעסע, 4 אקטען מיט גע־זאנג פון

איהר גרויסער סוד

ווערלער האט נעהאט א גרוי־סען ערפאלג

וואַרשאווסקי: רעזשיסיירט דורך הייטמאן יאקובאוויטש.

חויפט־ראָלען: נינע—אנא יאקובאוויטש, פראנ. ווירעל—הייטמאן יאקובאוויטש.

שבת, 9 אויגוסט נייע אויפפיהרונג ווייס אמעריקא דורך הייטמאן יאקובאוויטש

די מאמע פון דער וועלט

אין 4 אקטען מיט געזאנג פון זאלשארעווסקי. הויפט־ראָלען מיס—אנא יאקובאוויטש, דעוויד גנב—הייטמאן יאקובאוויטש. אנא יאקובאוויטש זינגט 2 נייע לידער.

זונטאג, ד. 31־טן יולי: א יאן אינגעמליכעס פון לאנג פון מוזיקום —

די גרינע כלה

אין 4 אקטען מיט געזאנג פון סינגאל.

רעזשיסירט דורך הייטמאן יאקובאוויטש.

חויפט־ראָלע: גאלדעלע—אנא יאקובאוויטש, עליע—הייטמאן יאקובאוויטש.

מאנטאג, ד. 1. אויגוסט 9 אוה. גרויסע מאמוליערע פארשטעל. פון 80 ס׳—2,50

געלד ליבען שאנדע

אנא יאקובאוויטש זינגט א נייע ליד דער מאראל פרעדיגער. הויפט־ראָל: מאנעע—אנא יאקובאוויטש.

עס נעמען אנטייל פרויען: בעזמאן, מאכאראוטסקא, סאדערמאן, מינער אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, הארמגורגער, מאכאראוטסקי, בייהויז, פאלאנסקי, צוויליך. ווייטער־ליטעראר: מאכאראוטסקי.

ווערקעסטע־פיהרער: בעזמאן. בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

אנאנס! אין פארבייגעהנדיג די גרויסע יאמישע מיעסע מיט געזאנג זיין מיינען

די הוליוד׳ע חתונה

אכטונג, דרוקער, בוכבינדער, שאכטעל־מאכער!

מיטוואך, ד. 4. אויגוסט 7 א זייגער אוענד קומט פאר אין האנד־ווערקער־סלוב, פאלודניאווא 4

איעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

מיט פאלגענדען טאג־ארדנונג:

1) וואהלען פון א פארזיצענדען און אפטארען. 2) בעריכט. 3) קאסע־בעריכט. 4) פערארדנונג פון רעניריזנגס־קאמיסאריאט. 5) וואהלען פון א פער־וואלטונג און א רעוויזאנס־קאמיסיע. 6) שידה־געריכט. 7) קולטור־קאמיסיע. 8) קאאפעראטיוו. 9) פערשידענעס. אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען. בייט א גישט־געניגענדער צאהל מיטגלידער וועט די פערזאמלונג פארקומען צום צווייטען טערמין דעמזעלבען טאג 8.30 אוענד און וועט זיין גילטיג בייט יעדער צאהל אנוועזענדע.

מיט אכטונג

די פערוואלטונג.

אכטונג, לוין־ווענער!

זונטאג, ד. 31/7 ד. י. עינקטליך 6 אוה. קומט פאר אין פעראינס־לאקאל ברושעווישער 7

די אלגעמיינע

יעהרליכע פערזאמלונג

מיט פאלגענדע טאג־ארדנונג: 1) וואהלען פון א פארזיצענדער. 2) בעריכט. 3) דיס־קוסיע. 4) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס־קאמ. 5) פרעגע פארשלאגען. חברים לוינוועבער קומט פינקטליך.

די פערוואלטונג.

דער לאנגיעהריגער רעסטאראן

— פון —

מענדיל פאגעלמאן

42 צענטראלניאנא 42

שטילט מיט, אז מאנטאג, דעם 1־טן אויגוסט ד. י. ווערט ערעפענט א קיין אונזער דער ליימונג פון א גוט־בעריהמטען פאכמאן „צדק בעדרמאן". עמ־פעהלט פריהשטיקען, מיטאגען און אוענדברויטען פון אויסגעזייכענטער קוואליטעט. מיטאגען פון 1.50 זל.

אכטונג: 2 קוכען מילכיגע און פלייזיגע ערשטקלאסיגע בעדיינונגען. 2282

וואהלינער שוהל, וואולטשאנסקא 6.

הייגט, צו קבלת שבת און מאָרגען שבת פ׳ מסעי ר״ח אב ווערען דאוונען שחרית און מוסף דער בעריהמטער

קאנטאר ה׳ חיים פעליקספראט

וועלכער איז יעצט אין לאדז. 2256

האנד־שטיקערינס

צו שלאדע־ארבעט ווי אויך מאשין־שטיקערינס ווערען געזוכט אויף גוטע בעדינגונגען. זאפארט צו מעלדען

אלעקסאנדריסקא 32 (פרדכי נבאי׳ס)

בייט פשעדבארוש, אפיציגע, 2־טער שטאק. 2320

צו פערקויפען

פראפעסטערעס וועקזלען פון דער פירמא סאלאמאן ראזיו (סוויטער־אמעריקאנער) נאָרומאוויטש 56, (וואוינונג), פאמארסקא 75 (פאבריק), און סאנס־טאנטינער 3 (געשעפט). אפערשען אונטער „J. M." אין דער אדמיניסטראציע פון „לאדזער עאנעבלאט".

מענסיאנאט „BRISTOL"

אירוואצק — לובעלסקא גאס — אייזיצק

דער ערשטער ביים פארק.

פראכטפולע ווילע איז דעם שענסטען נענעגנד, זונינע צימערן, וואסערלייטונג, וואנעס, זאנען־פעראסען און אלע מאדערנע איינריכטונגען. ערשטקלאסיגע בע־סעסטיגונג. פיינסטע בעהאנדלונג. מעסיגע פרייזען. ערקונדיגען זיך אויפ׳ן ארט.

מיט אכטונג

שטרענג כשר! שכארלאט און ראזענווייג.

5 אלע ציוניסטען שוקלים שטימען 5

וואהל־קאמיסיע פון דער ציוניסטישער ארבייטס־„התאחדות"

שבת, דעם 30־טן יולי קומט פאר אלגעמיינע מיטינג: 4 א זייגער נאכט. אין זאל פון „התאחדות" שיענקיעוויטשע 3/5 אַ יוגענד־מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון ה׳ ז. עלענבערג און ד״ר א. טאר־טאקאווער. 9 א זייגער אוענד אין זאל פון יתומים־הויז זגערזשער 40, מיט דער בעטייליגונג פון ראשם. ד״ר שווייג, ד״ר עלענבערג און ס. שרעטער. 9 א זייגער אוענד אין זאל פון „התאחדות" שיענ־קיעוויטשע 3/5. אַ העברעאישען מיטינג מיט דער בעטייליגונג פון ד״ר א. טארטאקאווער און פראפעסאר י. בראָוזערמאַן. (א ייגגאנג פאר שוקלים פרייז).

אכטונג חברים! שבת, דעם 30־טן יולי 3 א זייגער נאכט. קומט פאר אין פארטיי־לאקאל א וויכטיגע פארטיי־בעראטונג אין צוזאמענהאנג מיט די וואהלען. אלע חברים ווערען אויפגעפאדערט צו קומען.

Dr. Gutsztadt

ספעציאליסט פאר פרויען און אקושער־קראנקהייטען

Zachodnia 62 (Cegielniana 23)

Telefon 29-52

נעמט אן פון 12 ביז 2 און פון 5 ביז 7 אוענד.

אין לעשניצא „סאניטאס" צענטראלניאגא 20

פון 5.30 ביז 7.30 אוענד.

Dr. med. J. Szmerłowski

צוריקגעקעהרט

אכושעריע און פרויען־קראנקהייטען

נעמט אן פון 7—8 אוענד.

פיעטריסאווער 17 — טעל. 12-7.

רומענישע קעניגין וויל פערלאזען רומעניען און זיך פעראייניגען מיט איהר זוהן קארל.

פאריז, 28. יולי (אפע) פון בוקארעסט מעלדעט מען אז צווישען דער קעניגין-אלמנה און דעם פיעמיער בראטיאנו איז אויסגעבראכען א קאנפליקט.

די קעניגין-אלמנה האט געדראהט, אז זי וועט ארויספאהרען פון רומעניען און זיך בעזעצען אין אייגע פון די אייראפעאישע הויפט-שטעט, וואו זי וועט שוין לען דעם שיקזאל פון איהר זוהן קארל, וואס די רומענישע פאכט האט איהם פערשריבען פון לאנד.

דער קאנפליקט איז אויסגעבראכען צוליב דעם, וואס מען לאזט זי נישט פעטיליגען זיך אין רעגענטען-ראט.

8,000 מענשען דערטרונקען געווארן איז א פערפלייצונג אין אינדיען.

לאנדאן, 28 יולי (אפע) פון קאלקאטא זענען אנגעקומען ידיעות, אז דער שיף בראמפיטרא איז ארויס פון דו ברשגעס און פערפלייצט די ארומיגע גע שער אויף א מרחק פון אכטלעך קילא מעטער. די שאדענס זענען ווייטער גרויס. די באדען-קאטאגיקאציע איז אויף פיל ערשער בעשעדיגט געווארען, ארום פון

זעגר מענשען זענען דערטרונקען געווא רען אנ'ם צשווילרשווטען שטראם.

קאלקוטא, 28 יולי (א.ו.ו.) די פערפלייצונג נעמט אן אנגעהויערע פאר מען. די צאהל קרבנות פון דער פלוי לינג רונער פערפלייצונג גרייכט בין 7.5000 מענשען.

לאגע פון די רומענישע יודען האט זיך פערבעסערט.

יודישער פעראייניגטער קאמיטעט אין ענגלאנד וועט נישט אנטיילנעהמען אין דעם קאנגרעס פאר רעכט פון די יודישע מינדערהייטען.

לאנדאן, 28. יולי (טעלעגר. דורך י. ט. א.) אויף א זיצונג פון דעם עד הקהלות אין לאנדאן האט דער פערזיצענדער ה' גאלדשמידט ערקלערט, אז ס'איז בעשלאסען געווארען ארויסצולאזען אנ'אויפרוף צום ענגלישען יודענטום, אז זי זאלען הערלען די געלעגענ פון דער ערד-ציטערניש אין ארץ-ישראל.

דערנאך האט לאמען וואלף אבגעגע בען א בעריכט פון דעם פעראיניגטען יודישען קאמיטעט צו הערלען די יודען פון מזרח-אויראפא.

פון בעריכט איז צו זעהן, אז לעצ מענס בעמערקט זיך א פערבעסערונג פון דער לאגע פון רומענישען יודענטום. דאס איז א רעזולטאט פון דער פאליטיק פון דער רומענישער רעגירונג, וועלכע האט זיך לעצטענס געשטרעבט למובת די יודען.

ה' לוסיען וואלף האט אויך ערקלערט, אז דער קאמיטעט וועט נישט אנטיילנעהמען אין דער קאנגרעס פון דער אגודה פון יעדער קולטורגרופע אונ'ם אויפבוי פון ארץ ישראל פון די אגודעס מיט אלגעמיינע צילען.

שוויי בעשטימט די ריכטער און דעם פראקוראר צו שווארצבארד'ס פראצעס.

פאריז, 28 יולי (יט"א) די פאר בערייטונגען צום פראצעס פון שלום שווארצבארד זענען שוין פערענדיגט. דער פראצעס וועט זיך אנהויבען דעם 17 אקטאבער ה. י. אלס פארזיצער פון פראצעס איז בעשטימט געווארען דער ריכטער פלאריט. אלס פראקוראר געגען שווארצבארד'ן טרעט ארויס יאן גאא. צום פראצעס זענען ארויסגערופען גע

פראפעסאר ווייצמאנ'ס קאנגרעס-קאנדידאטור אין וויען.

וויען (יט"א) ארום די צוויי מאנ דאטען אין עסטרייך צום ציוניסטישען קאנגרעס אין אויסגעבראכען אנ'ארונג געלעגער קאמף, וועלכער דרעהט מיט דער צושטערונג פון דער האלבוועגס רעגי נאנגזירטער ציוניסטישער פארטיי אין עסטרייך.

די דזשאוויש - אינדזשענסי גרופע האט אויפגעשטעלט אויף איהר לוסטע ד"ר ווייצמאן אויף דעם סמך פון א טעלעגראפישער צושטימונג פון ד"ר ווייצמאן. אויף דעם סוויטען ארט קאנ דידירט ד"ר שאלום.

2 | די ציוניסטישע יוגענד | 2

שטימט פאר דער ליסטע № 2 פון „עת לבנות".

די ערשטע שריט צו א האנדעלס-אפ-מאך צווישען פוילען און פארטוגאל.

פראיעקט פון לאדזער אינדוסטריעלער א. י. בזשעזשינסקי, האלט ביים פערווירקליכט ווערען.

ליסאבאן, 27. יולי (ספעציעל צום „לאדזער שטימען"). דער גיי-בע שטימער פוילישער בעזשאמטער פאר שאנען און פארטוגאל, מיכטער פערלאוו סקי, האט ארויס א לעקציע פערגעלעגט פון פראיעקט פון לאדזער אינדוסטריעלער א. י. בזשעזשינסקי. וועגען א האנדעלס-אפמאך צווישען פוילען און פארטוגאל. די אונטער קערעספאנדענט דערהייסט זיך, אז מיר. פערלאווסקי שוין אונטערגעגעבען ממשות'דיגע שריט, כדי לעת עתה דורכצופיהרען א צייטווייליגען האנדעלס-אפמאך, וואס זאל גאר בקרוב שוין געשען. מיכטער פערלאווסקי, איז צו דעם צוועק ספעציעל געקומען קיין ליסאבאן און דאס אנגעהאלטען א רייהע קאנפערענצען מיט די פארשטעהער פון דער רעגירונג. די אויך מיט פערזענער פון די היגע ווירטשאפטליכע אינסטיטוציעס.

2 ציוניסטען!! 2

אונטערשטיצט די בעציהונגען פון פרייהייט וויטצאן בזו דער שאפונג פון דער פערבינדונגס יודישע אנגען הקלעט צוציהען אלע שיכטען פון יודישן פאלק צום אויפבוי פון ארץ-ישראל!

שטימט פאר דער ליסטע נומער 2 פון „עת-לבנות"!

מעלדונגען.

אלע ארבייטער, ארבייטערינען אינטע ליגענץ, אנגעשטעלטע און פאלקס-מענ שען שטימען פאר דעם צויגיטיש מע ציאליסטישען בלאק ליסטע נומער 6.

יודישע פעק. ארב. פארטי „פולקי ציון" (פארעיניקט מיט צ. ס. ס.) אלע פארטיי חברים, חברים פון „פרייהייט" אין אונזערע סטאטיקער ווערען אויפ געפאדערט צו שטימען פאר דער ליסטע 6.

פארטיי קאמיטעט
„פרייהייט" קאמיטעט

מארגען שבת, דעם 30 ה. ח. פונקט 7 אונד. קומט פאר אין לעקאל פון „פולקי ציון" (פערעיניגט מיט צ. ס. ס.) מיטגליעדער 23 א גרויסער וועל מי טינג א. ד. ס. „די ארבייטערשאפט און דער 15 ציוניסטישער קאנגרעס". ס'וועלען ארויסרעדען די ה"ח רישאר, (וואר שא) ל. לעוין, קלמן באים, יצחק באל דין א. א. אייגנבג טריי פאר שוקלים.

אַ פיטינג ביי די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען!

שבת דעם 30-טען ד. מ. 6 אונד חערט דורך די ציוניסטען - רעוויזיא ניסטען איינגערעדעט א פיטינג אין לע קאל פון דער ציוניסטישער ארגניזאציע ציגעל-נאס 4. אויף דער טאגס: „די פערטע עליה און אונזערע אנדערונגען צום 15 קאנגרעס". מיט רעדנער הערען ארויסרעדנען: ד"ר חדזוויגסקי. קאפע ליאוויטש, גראזער און זאנדער.

אייגנבג פריי

החלוץ.

דער קאמיטעט פון „החלוץ" אדרעס אויף אלע חברים און סימפאטיקער צו שטימען פאר דער ליסטע נומער 6.

אלע חברים און סימפאטיקער ווערען אויפגעפאדערט צו קומען אויפ'ן מיטינג פון ציוניסטישע סאציאליסטישען בלאק חאט קומט פאר מארגען שבת דעם 30/7, אין לעקאל פון פולקי ציון מיקעריקי. ווער 23 מיט דער בעטייליגונג פון ח' ריסאוו פון הערשא.

וואס ווערט היינט געשפילט

איז די מעאטערען און סינאס?

פילהארמאניע: — שבת נאכט „איהר גרויסער פוד" אונד „די מאכט פון דער הלם".

שאנסין טעאטער: — היינט און מארגען „פון גאשטאלניק מיט יע".

זומער-טעאטער אין סטשיין-פארק — היינט און מארגען „נידזאיזשאלי אחאץ".

מאנולעסקי: — היינט און מארגען „טרעגדאהאטא".

לונא — „בעסער חתונה צו הבען" „דער אלטען פון ליעבע".

טאלענדיד: — „טרעגדיע פון א פארסאלק", די גרעסינס אויף דער ריחיטרא".

גראנד-קינאס: — „דער גלויבי גער".

נאוטשטשי — „די קעניגין פון דער פדער".

מיט וואס געהען מיר צום 15. ציוניסטישען קאנגרעס.

(וואהל-פלאטפארם פון דער גרופע „עת-לבנות").

די גרופירונג פון „עת לבנות", וועל כע בילדעט בני חנעמוגען מאג די מעהר ריטם פון די פוילישע ציוניסטען, גע פעגט פאר גוטינג אויפצוקלערען פאר די קאנגרעס-וואהלען, וואס קומען פאר די גאנגענטסטע טעג, איהר שטעלונג צו די אקטועלע פראגען פון דער ציוניסטי שער פאליטיק און דער ארץ יעראל ארבייט.

גלייך פון די ערשטע שורות מון די גרופירונג בעטאנען, אז זי האלט זיך נישט בשום אופן פאר א אפזונדערע פראקציע אדער גרופע אין דער אל מעלטלעכער ציוניסטישער ארגאניזא ציע. דער נאמען „עת לבנות" און זיי נער צייט אנגענומען נעווארען אלס גע גען בעצייכנונג פון „על המשמר", וועל כער האט זיך בשוינען אין פוילישען ציוניזם און האט זיך בזכלעמוינ איהם געבילדעט אלס א בעזונדערע רעדיקאלע פראקציע אין דער ארגאניזאציע. די מיטגלידער פון „עת לבנות" אין פוילען בעטראכטען זיך אלס אלגעמיינע ציו ניסטען, אין אלס אזעלכע האבען זיי בטעמ אין דער גרונד-אויפפאסונג פון דעם ציוניזם דזיעלבע צילען און דאס אלגעמיינע פראגראם פון די אלגעמיינע ציו ניסטען און אלע לעגער. עס דארף בע זונדערס בעטשרעקט ווערען, אז גראד די אלגעמיינע ציוניסטען אין ארץ ישראל, וועלכע זענען געהנטער צו די ציוניסטי שע ארבייט אין בעהאזשטער אין אנה רע רעזולטאטען, האבען אין זייער ברא גראם צום קאנגרעס, וועלכער אין לעצ טעם פערפאנגליכט געווארען, ארויס געשטעלט בטעם בעשטעליך דזיעלבע פאדערונגען, וואס די פוילישע אלגע מיינע ציוניסטען, וואס טראגען דעם נאמען „עת לבנות". צווישען די וואר פהרער פון די ראנגע אלגעמיינע ציו ניסטען אין ארץ ישראל געפינען זיך אנונגע, וואס האבען אנגעהערט צו די פהרערגרופע טייל פון דער א. נ. ר. ראזיס לער ריכטונג „על המשמר". דאס לע בען האט זיי אנבערצוגעבען, אז דער אמת לינט אויף דער לינע פון אנדער רי מונג.

וואס זענען די הויפט-פרינציפען פון דער „עת לבנות" גרופע און וואס זע רען שריט נאך שריט אנגענומען דורך די אלגעמיינע ציוניסטען און אלע לע גער.

מיר זעהען בני דער ארץ ישראל אר בעט קלעם בל דעם בערויף פון „עצמ", מיר ווילען, אז דער אויפבוי זאל זיין וואס שנעלער און אז ישראל מאנעגעם פון דער יעצטיגער צייט זאל נישט נעהן לאיבוד, אהן בסדר'דיגער עגמוזיג לונג פון לאנד, און אהן ממשות'דיגער הילף פון יודישען פאלק. יעדען טאג שטעלען מיר זיך די טראגישע פרעגען „אם לא עכשיו אימתי?" אויב נישט יעצט, הייגט, טא וועלן דען וועלען מיר עס אויספהרען.

1.

אט דער דאזיגער בערייף פון „עצמ" האט גשפראלט די אלגעמיינע ציוניס טען צו דער גויסינגקטע פון דער צוי גערופענער „פערבריטערטער אנענ", וועלכע האט דאס לעצטע מאל אנגענו מען מעהר בולט'ע פארמען. סט אין די נעשלוסען. וואס דער 14. קאנגרעס האט דערצו אנגענומען, סט אין די ער אלערגענען, וואס דער ברעזידיום פון דער אלוועלטליכער ארגאניזאציע דאס געגעבען, אין קלאר געזאגט נעווא רען, אז די ציוניסטישע ארגאניזאציע וואס טראגט די פערגאנטווארטליכקייט פאר'ן אויפבוי פון יודישען היים, דאס שוין אויף זיך די פליכט צו מאבילזירען און אקטיווירען אלע כחות און קרי

זען פון אלוועלטליכען יודענטום פאר דער ארץ ישראל ארבייט, יעדער ארויס טריט בני רעגטמוגען טאג געגען דער אי דעה פון דער פערברייטערטער אנענ, אין שערליך פאר'ן ציוניזם און געפעהר ליך פאר'ן ארץ ישראל אויפבוי. דעם האווינען אמת האבען פערשטאנען בע זונדערס אין ארץ ישראל, נישט נאר די דארטיגע אלגעמיינע ציוניסטען, נאר אויך די ארבייטער-פארטייען, וועלכע זענען פאר דער פערברייטערטער אנענ.

2.

די אלגעמיינע ציוניסטען, זעהענדיג די רעזולטאטען פון דער בוז-אויצונער ארבייט אין ארץ ישראל, אבשאצענדיג אלע אנדערע פאזיטיווע און נעגאטיווע זייטען און האבענדיג פאר די אויגען די גנוסטיגע מעגליכקייטען, וואס זענען דורכגעלאזען געווארען. די גרויסע עליה דעם וואגנדערפארען חלוצישען נחכט, די אומגעגעבענע יוגעד, דעם כעגמט מעגט פון די יודישע מאסען, בעזונדערס אין מזרח-אויראפא, עם לאנד פון אונ זערע אכות — זענען געקומען צו דער אנבערצייגונג, אז דער אויצונער מא מענט פארשרט א פלישטערונג רעאר גאניזאציע און א נאנץ אנדערע שיטה פון דער ווירטשאפטליכער ארבייט, וואס די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט בין אהער געטון אין ארץ ישראל.

א פלישטערונג ערגערונג, אין דעם סיסטעם פון דער בוז אויצונער ער בייט אין די פארערונג פון די אלגע מיינע ציוניסטען אומעטום און בפרט אויך פון „עת לבנות"— די גרופירונג פון „עת לבנות" מוז דא, בני דעם פונקט, שארף ארויסערשען געבען אלע פאלשע בעשולדיגונגען, וואס ווערן אויף אנהר געשטראלען אין געגען די כונות, וואס מען שרייבט אנהר צו, אז זי וויל פלוטר'שט בעקעמפען די שטעלונג, וואס האט זיך ערוואכען דער יגדי שער ארבייטער אין ארץ ישראל ארגאנ זען אנדעאלזים און זענע קרבנות. די פוילישע אלגעמיינע ציוניסטען, וואס האבען אזוי פיל מיטגעטראגען צום אויפבוי פון ארץ ישראל נראד מיט דער חלוצישער אנשטרענגונג און וועגען זיהן און ברודער געפונען זיך אין דו ריזען פון דער ארבייטער-ארגאניזא ציע אין ארץ ישראל, ווייסען וו: צב צושאצען די לויסונגען פון די ארץ יישראלדיגע ארבייטען, אבער האלטען אויך פאר זייער פליכט אנצוטייען אויף די פעהלער פון אונזערע קלאסען פאליטיק אין פארטיי - ווירטשאפט און ארץ ישראל„ די גרופירונג פון „עת לבנות", פונקט ווי די אלגעמיינע ציו ניסטען אין ארץ ישראל, פארערט מיט דער גאנצער געטשלאסענהייט, אז:

א) אונזער ווירטשאפטליכע ארבייט אין ארץ ישראל מאר זיך נישט פער וואנדלען אין א קלאסען-ארבייט, וואס זאל בעגונסטיגען נאר אייגן קלאס פון דער בעפעלקערונג. ארץ ישראל בויט זיך א דאנק דער אנשטרענגונג פון אלע יודישע שיכטען און קלאסען אין דע ריכטער מיז זיין א פאזיטיווע אין אל טיוטע בעציהונג צו אלע כחות, וואס בויען אין ארץ ישראל אהן אונטער שיד פון קלאסען, פארטייען, אדער גע מיינשאפט.

ב) אויפ'ן ערשטען פלאן מיז שטעהן דער אלגעמיינער אינטערעס פון אויפ בוי, פערגרעסערן די עמפאנגס-מעגליכ קייטען פון א גרויסער עליה, בעשאפען גנע קוואלען פון ארבייט און פרנסה, פרי צו פערשטארקען דעם יודישען עלעמענט אין ארץ ישראל. ערשט דער נאך קאנען זיין אנדערע אונטערגע פון דער אדער יענער שולטע, אז

אויך פערשטרעגע שטרעבונגען פון דער ארבער יענער קאטעגאלער פארם.

ג) דער נאציאנאלער קאפיטאל מוז שאפען פאסונג בערינגונגען און אינ סטיטוציעס אויך פאר דעם פרוויטאטען קאפיטאל, וועלכער זאל ענטוויקלען זיי גע לוסטונגען אין ארץ ישראל. די פרי וואטע אינוציאטיוו, וועלכע אין בעם הינטמוגען שאג א ווילטמוגער פאקטאר פון אויפבוי, מוז בעקומען דעם נויטי גען אונטערעם, קרעדיטען און אונפאר טאציעס.

ד) די ציוניסטישע ארגאניזאציע, געבענדיג שטעצע און הילף, וועלכער עס עס אין ווירטשאפטליכער אונטערנעה מונג, דארף זיך רוסען בלויז דערמיט צו די אנטערנעמונג און פראדוקטיוו, און צו זו ווערט געפיהרט אויף א ראנ נעלען אופן, ווי אויך, צו די דאזיגע אונטערנעמונג קען פערגרעסערן די עמ פאנגס-מעגליכקייטען פון דער ארץ ישראל. די ציוניסטישע ארגאניזאציע מאר זיך נישט אבגעבען מיט אלגעמיינע אונטערנע מונגען, וואס זייערע אויטאנאמישע אדער סאציאלע מאטיווען זענען גע גען דעם פרינציפ פון א געזונדער חזרט שאפט. עס פערשטעהט זיך, אז דער פרי מיז די ציוניסטישע ארגאניזאציע, וואס לעגט דעם גרונטען ווערט אויף אלגע נזוראנגס - ארבייט, דעלפען סיסטעמע מיש דער חלוצישער ארבייט, און די חלוצישע ארגאניזאציעס, וועלכע מהען אין דער ערשטער תקופה פון יעדער קאלאניזאציע אויספיהרען הפשרה-אר בייט, ווי צוגרייטען דעם באדען, אויס בילדונג פון פאר-ארבייטער א. אז.ו.

ה) אלע „תקציבים", וואס די ציוניס טישע ארגאניזאציע גיט בעם הינטמוגען טאג די ווירטשאפטליכע אונטערנע מונגען, מוזען זיין אן דער פארם פון קרעדיטען און דארלאהן נישט אלס צדקה-געלדער.

ו) די שטאט-קאלאניזאציע מוז מיט דער גאנצער ענערגיע בערוקזיכטיגט ווערען דורך דער שאפונג פון בעגע פאר חאגריל און אינדוסטריע, דורך פלייגע לאנדווירטשאפטליכע זידלונגען בני דער שטאט, פאר ארבייטער, דורך דער עגט וויקלונג פון א הויז-אינדוסטריע, דורך א גויטיגער פראפאגאנדע פאר דעם הגר דעל און אנדרוסטריעלער פראדוקטען פון ארץ ישראל. די גרופירונגען פון „עת לבנות", ווי די אלגעמיינע ציוניס טען פון דער גאנצער וועלט, זעהן דעם קלאסען-קאמף און ארץ ישראל אלס א שערליכע ערשיינונג, וואס שטערט דעם אויפבוי פון לאנד, און זי האלט פאר געווארגען, אז דער קאנגרעס זאל אויס ארבייטען א נגציאנאלען מסמאוט פון דער ארבייט-גאנדערגעזעצגעבונג פון ח' ריסאוו פון הערשא.

מעלדונגען.

אלע ארבייטער, ארבייטערינען אינטע ליגענץ, אנגעשטעלטע און פאלקס-מענ שען שטימען פאר דעם צויגיטיש מע ציאליסטישען בלאק ליסטע נומער 6.

יודישע פעק. ארב. פארטי „פולקי ציון" (פארעיניקט מיט צ. ס. ס.) אלע פארטיי חברים, חברים פון „פרייהייט" אין אונזערע סטאטיקער ווערען אויפ געפאדערט צו שטימען פאר דער ליסטע 6.

פארטיי קאמיטעט
„פרייהייט" קאמיטעט

מארגען שבת, דעם 30 ה. ח. פונקט 7 אונד. קומט פאר אין לעקאל פון „פולקי ציון" (פערעיניגט מיט צ. ס. ס.) מיטגליעדער 23 א גרויסער וועל מי טינג א. ד. ס. „די ארבייטערשאפט און דער 15 ציוניסטישער קאנגרעס". ס'וועל ען ארויסרעדען די ה"ח רישאר, (וואר שא) ל. לעוין, קלמן באים, יצחק באל דין א. א. אייגנבג טריי פאר שוקלים.

אַ פיטינג ביי די ציוניסטען-רעוויזיאניסטען!

שבת דעם 30-טען ד. מ. 6 אונד חערט דורך די ציוניסטען - רעוויזיא ניסטען איינגערעדעט א פיטינג אין לע קאל פון דער ציוניסטישער ארגניזאציע ציגעל-נאס 4. אויף דער טעמא: „די פערטע עליה און אונזערע אנדערונגען צום 15 קאנגרעס". מיט רעדנער הערען ארויסרעדנען: ד"ר חדזוויגסקי. קאפע ליאוויטש, גראזער און זאנדער.

אייגנבג פריי

צו די ציוניסטישע האנדווערקער.

(אויפרוף).

חברים!

זאמאל, קומען פאר די וואהלען פון דעלעגאטען צום אלוועלטליכען ציוניס טישען קאנגרעס. עס איז אנברענג צו אנטערשטרעכען, אז די יודישע האנד ווערקער זענען נישט ווענינער פערא נזוראנגס - ארבייט, דעלפען סיסטעמע מיש דער חלוצישער ארבייט, און די חלוצישע ארגאניזאציעס, וועלכע מהען אין דער ערשטער תקופה פון יעדער קאלאניזאציע אויספיהרען הפשרה-אר בייט, ווי צוגרייטען דעם באדען, אויס בילדונג פון פאר-ארבייטער א. אז.ו.

ה) אלע „תקציבים", וואס די ציוניס טישע ארגאניזאציע גיט בעם הינטמוגען טאג די ווירטשאפטליכע אונטערנע מונגען, מוזען זיין אן דער פארם פון קרעדיטען און דארלאהן נישט אלס צדקה-געלדער.

ו) די שטאט-קאלאניזאציע מוז מיט דער גאנצער ענערגיע בערוקזיכטיגט ווערען דורך דער שאפונג פון בעגע פאר חאגריל און אינדוסטריע, דורך פלייגע לאנדווירטשאפטליכע זידלונגען בני דער שטאט, פאר ארבייטער, דורך דער עגט וויקלונג פון א הויז-אינדוסטריע, דורך א גויטיגער פראפאגאנדע פאר דעם הגר דעל און אנדרוסטריעלער פראדוקטען פון ארץ ישראל. די גרופירונגען פון „עת לבנות", ווי די אלגעמיינע ציוניס טען פון דער גאנצער וועלט, זעהן דעם קלאסען-קאמף און ארץ ישראל אלס א שערליכע ערשיינונג, וואס שטערט דעם אויפבוי פון לאנד, און זי האלט פאר געווארגען, אז דער קאנגרעס זאל אויס ארבייטען א נגציאנאלען מסמאוט פון דער ארבייט-גאנדערגעזעצגעבונג פון ח' ריסאוו פון הערשא.

אויפ'ן נעבוים פון ארגאניזאציע פא דערט „עת לבנות", עס זאל געשאפען ווערען א בעשטענדיגער קאנטראל-אמט, וועלכער זאל זיין אונאבהענגיג פון דער שקעקומוטיע און זאל צו ישרער צייט קאנען קאנטראלירען די ציוניסטישע אונטמוטיעיסען: עס זאל דערגאנזירט ווערען אלע אונזערע אמטען און פע נאנציעלע אונטמוטיעיסען, פרי עס זאל גע לען גענעמען ווערען אפשאפונגען און הוצאות; אז בעאמטע פון דער ציוניסטי שער לוטונג, פון ציוניסטישע פאנדען און פונגען - אונטמוטיעיסען זאלען נים האבען דאס רעכט צו ווערען גשוועהלט צום קאנגרעס אלס דעלעגאטען; אז די עקזעקוטיוו זאל גושט ווערען אויסגע ווערהלט לויט דעם פרינציפ פון דערפרע זענטירונג פראקציעס, נאר אויף דעם יסוד פון א פראגראם און פערזענליכע קוואליפיקאציעס; אז די עקזע קוטיוו מיטגליעדער זאלען געווערהלט ווערען דורך דעם גאנצען קאנגרעס און זיין אנ אמטארטליך נאר פאר'ן קאנגרעס און נישט פאר זיין ווערען פראקציעס און אויף דער עצם פון זיין צוגעהערינקייט צו דער עקזעקוטיוו מ'זען זיי פרויסטרע מען פון זיין ווערען פראקציעס.

אונזער פראגראם, וואס מיר נעבען הא אויפ'ן פאר דער ציוניסטישער עקזעקוטיוו קאן נאר דערגענצט ווע רען מיט גענויערע פונקטען. מיר גיבען אבער נאר די רעזולטאטען, די יכולות, אויף וועלכע עס שטיצט זיך אונזער ציוניסטישע וועלט-אנשויונג, אין מיר זעגען זיכער, אז ישרער אויפריכטיגער ציוניסט וועט, אויפ'ן סמך פון דעם געזאגטען בין אהער זיך שאפען א פלאר בולד פון דעם, וואס דער פוילישער ציוניזם דארף לויט אונזער מיינונג פא הערן אויפ'ן 15. קאנגרעס.

וועלט אויהר דאס אלץ דערפיהרען, און אויב אויהר זייט מיט ציוניסטען, וועלט אויהר געווים! דאן מיט אויהר בני די וואהלען צום קאנגרעס אין שטימען אלץ צו די וואהל - אגרעס און שטימען נאר פאר דער ליסטע פון „עת לבנות", וועגל-קאמיטעט פון „עת-לבנות" אין פוילען.

ציוניסטען! שטימט אלץ פאר דער ליסטע פון „עת לבנות" נומער 2.

שוויי בעשטימט די ריכטער און דעם פראקוראר צו שווארצבארד'ס פראצעס.

פאריז, 28 יולי (יט"א) די פאר בערייטונגען צום פראצעס פון שלום שווארצבארד זענען שוין פערענדיגט. דער פראצעס וועט זיך אנהויבען דעם 17 אקטאבער ה. י. אלס פארזיצער פון פראצעס איז בעשטימט געווארען דער ריכטער פלאריט. אלס פראקוראר געגען שווארצבארד'ן טרעט ארויס יאן גאא. צום פראצעס זענען ארויסגערופען גע

פראפעסאר ווייצמאנ'ס קאנגרעס-קאנדידאטור אין וויען.

וויען (יט"א) ארום די צוויי מאנ דאטען אין עסטרייך צום ציוניסטישען קאנגרעס אין אויסגעבראכען אנ'ארונג געלעגער קאמף, וועלכער דרעהט מיט דער צושטערונג פון דער האלבוועגס רעגי נאנגזירטער ציוניסטישער פארטיי אין עסטרייך.

די דזשאוויש - אינדזשענסי גרופע האט אויפגעשטעלט אויף איהר לוסטע ד"ר ווייצמאן אויף דעם סמך פון א טעלעגראפישער צושטימונג פון ד"ר ווייצמאן. אויף דעם סוויטען ארט קאנ דידירט ד"ר שאלום.

2 | די ציוניסטישע יוגענד | 2

שטימען זונטאג פאר דער ליסטע № 2 פון „עת לבנות".

די ערשטע שריט צו א האנדעלס-אפ-מאך צווישען פוילען און פארטוגאל.

פראיעקט פון לאדזער אינדוסטריעלער א. י. בזשעזשינסקי, האלט ביים פערווירקליכט ווערען.

ליסאבאן, 27. יולי (ספעציעל צום „לאדזער שטימען"). דער גיי-בע שטימער פוילישער בעזשאמטער פאר שאנען און פארטוגאל, מיכטער פערלאווס סקי, האט ארויס א לעקציע פון פראיעקט פון לאדזער אינדוסטריעלער א. י. בזשעזשינסקי. וועגען א האנדעלס-אפמאך צווישען פוילען און פארטוגאל. די אונטער קערעספאנדענט דערהייסט זיך, אז מיר. פערלאווסקי שוין אונטערגעגעבען ממשות'דיגע שריט, כדי לעת עתה דורכצופיהרען א צייטווייליגען האנדעלס-אפמאך, וואס זאל גאר בקרוב שוין געשען. מיכטער פערלאווסקי, איז צו דעם צוועק ספעציעל געקומען קיין ליסאבאן און דאס אנגעהאלטען א רייהע קאנפערענצען מיט די פארשטעהער פון דער רעגירונג. די אויך מיט פערזענער פון די היגע ווירטשאפטליכע אינסטיטוציעס.

2 ציוניסטען!! 2

אונטערשטיצט די בעציהונגען פון פרייהייט וויטצאן בזו דער שאפונג פון דער פערברייטערטער יודישע אנגען הקלעט צוציהען אלע שיכטען פון יודישן פאלק צום אויפבוי פון ארץ-ישראל!

שטימט פאר דער ליסטע נומער 2 פון „עת-לבנות"!

החלוץ.

דער קאמיטעט פון „החלוץ" אדרעס אויף אלע חברים און סימפאטיקער צו שטימען פאר דער ליסטע נומער 6.

אלע חברים און סימפאטיקער ווערען אויפגעפאדערט צו קומען אויפ'ן מיטינג פון ציוניסטישע סאציאליסטישען בלאק חאט קומט פאר מארגען שבת דעם 30/7, אין לעקאל פון פולקי ציון מיקעריקי. ווער 23 מיט דער בעטייליגונג פון ח' ריסאוו פון הערשא.

וואס ווערט היינט געשפילט

איז די מעאטערען און סינאס?

פילהארמאניע: — שבת נאכט „איהר גרויסער פוד" אונד „די מאכט פון דער הלם".

שאנסין טעאטער: — היינט און מארגען „פון גאשטאלניק מיט יע".

זומער-טעאטער אין סטשיין-פארק — היינט און מארגען „נידזאיזשאלי אחאץ".

מאנולעסקי: — היינט און מארגען „טרעגדאהאטא".

לונא — „בעסער חתונה צו הבען" „דער אלטען פון ליעבע".

טאלענדיד: — „טרעגדיע פון א פארסאלק", די גרעסינס אויף דער ריחיטרא".

גראנד-קינאס: — „דער גלויבי גער".

נאוטשטשי — „די קעניגין פון דער פדער".

לאָדזער טאַגעבלאַט

דער רעדאקטאר נעמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונד.
נישט אָנגענומען מאנוסקריפטען ווערען נישטאריקגעשיקט.

אדרעס: Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16

טעלעפאָנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 67.

צוליב וואס זאל ווערען צונויפגערופען די אויסערגעוועהנליכע סיים-סעסיע?

ווי בעוואוסט, וועט אין די נאָכענטסטע טעג פארקומען א בעראטונג פון אלע פוילישע סיים-קלובען (די יודען, ווי בכלל די פארשטעהער פון די נאציאָנאלע מינדערהייטען האט מען צו דער דאָזיגער בעראטונג נישט געדופען), כדי נעמען ארומצורעדען דעם פלאן וועגען דערלאנגען א מעטיציע צום פרעזידיום מיט דער געהעריגער צאָהל אונטערשריפטען וועגען צונויפרופען אנאורמערנעוועהנליכע סיים-סעסיע.

וואָס עס פעראייניגט די עסמס-רעבטע מיט די פ.פ.ס. אין איצטיגען מאָמענט איז קלאָר: דער כאמפ געגען דער רעגירונג. עס איז אָבער אויך קלאָר, אז ביידע לאגערן האָבען מיט דער דאָזיגער סעסיע גאָר אָנטגעגענגעזעטצטע כונות.

די פ.פ.ס. ניבען זיך אָב א סלאָרען ריז-וחשבון דערפון, אז די רעכטע בילדען אין איצטיגען סיים א מעהרהייט, דאָך גלויבען זיי, אז פונקט אזוי ווי די שנאה געגען דער רעגירונג האָט געכאָנט פעראייניגען די נרעסטע שונאים די רעכטע מיט די לינקע, צו פאָדערן די צונויפרופונג פון סיים, אזוי וועלען די רעכטע בעל-כרחם מוזען אונטערשטיצען די פארשלאגען פון פ.פ.ס. בונדנג דעם כאמפ געגען יסורות, פערבעסערן דעם מצב פון די ארבייטער, מכטל מאכען דעם פרעסע-דעכרעט א.א.וו. די רעכטע וועלען עס טון, גלויבען די פ.פ.ס., כאטש זיי וועלען זיך דערמיט אויסשעכען אנ'אויג, צבי דער רעגירונג אויסצושטעכען ביידע אויגען. א חוץ דעם וועלען די רעכטע מורא האָבען צו שטימען געגען די דאָזיגע פארשלאגען, ווייל דערמיט וועלען זיי דאָך געבען א נעוועהר אין די הענד פון ביידע שונאים, וועלכע וועלען עס גוט אויסנוצען ביי די סיים-וואהלען, אויף וועלכע מען דיכט זיך גאר בסרוד.

וואָס שייך די פלענער פון די ענדערעסעס, צו ענדערן די וואהל-אָרדינאציע, שרעקען זיך די פ.פ.ס. דערפאר וועניג: זיי פערלאָזען זיך אין דעם פרט אויף דער רעגירונג, וועלכע וויים גאנץ גוט, אז מיט דער דאָזיגער ענדערונג גיט זי איבער אויף א רייה יאהרען די מאכט צו די רעכטע, געגען וועלכע ס'איז פאראיאהרען ארומרכנעפיהרט געוואָרען די מאי-איבער-מעהרעניש. דעריבער האלטען די פ.פ.ס., אז די נייע פעסיע קאָן גאָר נאָר נוצען ברענגען דער דעמאקראטיע. אויפ'ן ערנסטען פאל וועט דער סיים פון אנדערנגלאזט ווערען און פ'וועלען פארקומען נייע וואהלען, לויט דער ביז-איצטיגער וואהל-אָרדינאציע.

נאָך אנדערש שאצען אָב די לאגע די רעכטע. די רעגירונג, מיינען די ענדעקעס, איז פעראינטערעסירט אין דער עקזיסטענץ פון איצטיגען סיים, מיט וועלכען זי פאָן מאכען, וואָס יז וויל. מ'דארף דערום אויסנוצען צען די דאָזיגע שוואכע זייט פון דער רעגירונג, כדי איהר צודריקען צו דער וואנד: אדער ענדערן די וואהל-אָרדינאציע, אדער נייע וואהלען!

די ענדעקעס האלטען אז די רעגירונג וועט גיכער אויסלויבען דאָס ערשטע, ווייל דערמיט בלייבט זי ווייניגסטענס נאָך א געוויסע צייט ביי דער מאכט, בעת אין צווייטען פאל, וועט זי גלייך מוזען אָפטרעטען. די לעצטע וואהלען צו די שטאדט-ראטהען האָבען געוויזען, אז אידרע אנהענגער שטעלען מיט זיך פאר א פערשוואנדענדע מינדערהייט.

ווי טיר זעהן, זענען די פלענער און די אספיראציעס פון די רעכטע נאָר אנדערע ווי די פון די לינקע.

עס איז, פערשטעהט זיך, אינטערעסאנט צו וויסען, וואָס טראכט וועגען דעם די רעגירונג. אָבער ווי ביז איצט, איז טערשאל פילסודסקיס סעמפּאטיע אייגענטליך אין א געדיכטען שלייער פון סודות.

אמת, אין דעם קאָנפליקט צווישען די באהן-ארבייטער און דעם באהן-מיניסטער, בעת וועלכען די רעגירונג האט זיך צוריקגעצויגען און איבערגעגעבען די ארבייטער, דארפט א נעוויסען שיין אויף דער רעגירונגס-טשטימ. מ'קען רעכנען דריינען, אז זי וויל זיך נישט איינלייסען מיט די ארבייטער, אויף יעדען פאל וויל די נישט קוטען מיט זיי אין אנ'עפענטליכען קאָנפליקט. אָבער דאָס איז נאָר א שוואכער רעפלעקס, פון וועלכען מ'קאָן נישט ציהען קיין קאָנסעקוענצען. איז דאָך די גאנצע רעגירונגס-שיטה אהן קאָנסעקוענצען...

עס בלייבט דעריבער איצט אָפצוואַרטען א פאר טאָג, כדי צו אויפבערצייגען זיך, וועמענס אויטרעכנונג ס'איז געווען א ריכטיגע. אפשר וועט דאָס אויך הערען דער אמתער מיין פון דער רעגירונג: איהר פאליטיק און אידרע פלענער אויף דער צוקונפט!

בן משה.

גמנסיה לנערים
של
יצחק קצנלסון
Gimnazjum Męskie I. Kacenelsona
Cegielniana 28, tel. 51-79.

שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9—2 פארם. און 4—6 נאָכם.
מיט אינגשרעבען דארפען בייגלעגען ווערען א מעטריקע און א מעקען-שיין.
עס ווערען אויך אָנגענומען קינדער פון 4 ביז 6 יאָהר אין אינגער עפרשטן גן-ילדים (פרעבעל-שולע).

דיר דירעקציע.

קארעספאנדענט פון „לאדזער טאגעבלאט" גיט א גענויע בעשרייבונג פון דער ערד-ציטערניש אין ארץ-ישראל.

פון זלמן זילבערצווייג (תל-אביב)

II.

דער אינדרוק, וואס די העפטיגע אנוועזענהייט מאכט, איז פון א פול-שטענדיגען תרבן. עס איז פכעט נישט געפליהען לען איין וואָר, וואס זאל נוט זיי וועפלאצט, אדער ערנסט געשפאלטען, אז עס איז נושמא קיין ציכער, וואס זאל נישט זיין אונגאנצען אדער האלב צושטערט.

אויף די השלערץ עטאדשען ערלויבט מען נושט ארלפגאנען, ווייל מ'שרעקט זיך, אז זיי וועלען אנטפאלען.

די וואָר פון דעם לעמושען אונסטמ'מיט איז ארויסגעשטאנען געוואָרען אויף 19 סענטימעטער, און עס זעהט אויס, אז זי הייט ישרי מינוט אנטפאלען. דאס ארבייטס-צימער איז אונגאנצען צו-שטערט. און דעם מאשינען-צימער זענען צעבראָכען געוואָרען די פאקטאלאטערס, אבער דאס, צימער איז געבליבען גאנץ.

דאס צימער פון די חיות האט אויך נישט געליטען.

די פאנצעלארץ איז אונגאנצען צו-שטערט. גרויסע איז שטארקע שטיינער אין די הייזער זענען אויפגעלעזען געוואָרען אויף קליינע שטיקלעך, אזוי ווי גלאז.

עס איז אויפגערייסען געוואָרען דער פעלעלאו, וואסער, עלעקטריע און גאז-איינריכטונג.

די נייע פנים זענען שטארק צושע-דינט געוואָרען. די אלטע הייזער וועט מען זיכער נישט קאנען רעפאריר.

ווען די ערד-ציטערניש קומט פאר מיט א שעה פריהער, ווען דער אינטער-ריילט איז גאר געווען, וואלטען זיכער פיל טסדענטען בעשאדלט מוט'ן לעבען.

דער אונסטמוט פאר יודישער ווי-טעגשגאלט האט פעקומען א שפאלט, ווען די ערד-ציטערניש איז פארגעקומען, איז דאנר גראד געווען א לעקציע פון פראָפ. פערלעס וועגען בחבל-ארץ. ער האט תיפף אויפגערייסען און געהייסען אלע-מען ארויסגעהן, אבער פאלד נאָך דער ערד-ציטערניש האט ער אין דרויסען, אויפטערי'ן פרעגען הומעל, פארטגעזעצט די לעקציע.

פיל פון די קליינע חיות און ווערם, וועלכע די אנוועזענהייט האט געזאָגט מעלט צוליב וויסנשאפטלעכע צוועקען, זענען דער'הרגט געוואָרען. די פאל-מערישע פון טולפים און דיזעטעריע און געלעגען אפצוראטעווען. דער שארען בעפרעמט טויזענדער פינגען.

דער פאלאץ פון דער רעגירונג און אויך ערנסט בעשעדיגט. און פיל צי-משרן האבען געפלאצט די ווענד אז דער גרויסער טורם פון דער דעמשער קורדע, וואס שטעהט דארט, האלט בעדם אנטפאלען. אין פרוי, וואס הוט די גע-פירט, און דער'הרג'ט געוואָרען.

דער אינדרוק, וואס די העפטיגע אנוועזענהייט מאכט, איז פון א פול-שטענדיגען תרבן. עס איז פכעט נישט געפליהען לען איין וואָר, וואס זאל נוט זיי וועפלאצט, אדער ערנסט געשפאל-טען, און עס איז נושמא קיין ציכער, וואס זאל נישט זיין אונגאנצען אדער האלב צושטערט.

אויף די השלערץ עטאדשען ערלויבט מען נושט ארלפגאנען, ווייל מ'שרעקט זיך, אז זיי וועלען אנטפאלען.

די וואָר פון דעם לעמושען אונסטמ'מיט איז ארויסגעשטאנען געוואָרען אויף 19 סענטימעטער, און עס זעהט אויס, אז זי הייט ישרי מינוט אנטפאלען. דאס ארבייטס-צימער איז אונגאנצען צו-שטערט. און דעם מאשינען-צימער זענען צעבראָכען געוואָרען די פאקטאלאטערס, אבער דאס, צימער איז געבליבען גאנץ.

דאס צימער פון די חיות האט אויך נישט געליטען.

די פאנצעלארץ איז אונגאנצען צו-שטערט. גרויסע איז שטארקע שטיינער אין די הייזער זענען אויפגעלעזען געוואָרען אויף קליינע שטיקלעך, וואס איז גלאז.

עס איז אויפגערייסען געוואָרען דער פעלעלאו, וואסער, עלעקטריע און גאז-איינריכטונג.

די נייע פנים זענען שטארק צושע-דינט געוואָרען. די אלטע הייזער וועט מען זיכער נישט קאנען רעפאריר.

ווען די ערד-ציטערניש קומט פאר מיט א שעה פריהער, ווען דער אינטער-ריילט איז גאר געווען, וואלטען זיכער פיל טסדענטען בעשאדלט מוט'ן לעבען.

דער אונסטמוט פאר יודישער ווי-טעגשגאלט האט פעקומען א שפאלט, ווען די ערד-ציטערניש איז פארגעקומען, און דאנר גראד געווען א לעקציע פון פראָפ. פערלעס וועגען בחבל-ארץ. ער האט תיפף אויפגערייסען און געהייסען אלע-מען ארויסגעהן, אבער פאלד נאָך דער ערד-ציטערניש האט ער אין דרויסען, אויפטערי'ן פרעגען הומעל, פארטגעזעצט די לעקציע.

פיל פון די קליינע חיות און ווערם, וועלכע די אנוועזענהייט האט געזאָגט מעלט צוליב וויסנשאפטלעכע צוועקען, זענען דער'הרגט געוואָרען. די פאל-מערישע פון טולפים און דיזעטעריע און געלעגען אפצוראטעווען.

דער שארען בעפרעמט טויזענדער פינגען.

דער פאלאץ פון דער רעגירונג און אויך ערנסט בעשעדיגט. און פיל צי-משרן האבען געפלאצט די ווענד אז דער גרויסער טורם פון דער דעמשער קורדע, וואס שטעהט דארט, האלט בעדם אנטפאלען. אין פרוי, וואס הוט די גע-פירט, און דער'הרג'ט געוואָרען.

שאדענס אויף קריסטוס-קבר.

בעים ארטשנאנג צו ישוס'עם קבר זע-נען ארגאנפאלען פיל שטיינער פון גאנג-טען הויז. אינגער פון די קלוינע קאפע-לען אויפ'ן קלויסטער פון קבר אנ'ן גע-שפאלטען געוואָרען. קיין טעגשליכע פר-סונות זענען נושטא.

אין „בצלאל" זענען געפלאצט די 2 מוזעטס און פיל וועגר. אין דעם מוזע-אום אין ארגאנפאלען די שטיקאטור פון בעלקען אין גרויסען זאל. קיין ערג-סטע שארעגס אין די זאלען פון מ'זע-אום זענען נושטא.

דער שארען אין ירושלים אלען בע-מרעלט א פערמעל מיליאן דאלער. דער בגין פון דער אנגלא-פאלעסטינע-באנק אין אזוי צושרעגנס געוואָרען, אז די שטאט-אונטשיגערען האבען געטוזט שליסען די באנק. נאָכצע וועגר האבען זיך דארט געשפאלטען, די באלעגס און פיל צימערן האבען זיך אויך גע-שפאלטען. עס דראהט די געפאר, אז דאס הייז זאל אנטפאלען. נאָר דורך א גס זענען אויגגע בעשטמט, וואס האבען נאָך דעמאלס געארבייט אנטוועזענ, אפגעראטעוועט געוואָרען.

די אנגלא-פאלעסטינע-באנק און דער-וויל ארבייטערעפ'הרט געוואָרען און דער בארקליוס-באנק.

אויך דער בגין פון דער אטאמאן-באנק און שטארק צושעדיגט.

אין די ירושלים'ער עפיטא-לען און שולען.

עס איז אז בעוואנדערן די קלוינע צאהל מעגשליכע קרבנות. אין פיל ער-טער זענען טעגשען געבליבען לעבען נאָר דורך א גס. אין פיל שולען זענען די קינדער ארויסגעגאנגען אינגעג כע-קינדען, אויבער עס האט אנגעהויבען צו פאלען פון בעלקען, אדער פון די וועגד.

אין דער שול פון די באדארער יע-דען, וועלכע איז צ-שטערט געוואָרען, האבען מאנשען פון דער ערד-צי-טערניש געלערנט 30 קינדער. ווען דער לעהרער האט דערפיהלט די ערד-צי-טערניש, האט ער א געשריי געטון צו די קינדער, זיי זאלען ארויס אין קאָרי-דאר, און אזוי ווי די קינדער זענען נאָר ארויס, זענען די וועגר אנגעפאלען.

אלע אינוואוינער פון פאלאצ זענען פון דארט ארויס. מיל וואוינען אינצ בעם גאוטרגער און מיל אין אנדערע ערטער. אין פאלאצ זענען געבליבען נאָר א וועלטער און אינזיגע פאליציאנטן.

אין דער שולע פון פרוי לאנדוי אויף אבעסיניען-גאס, וואס איז אינגע פון די שעגסטע אין שטארקסטע געבוידעס אין ירושלים, זענען געפלאצט 8 צימערן, אזוי אז די שטאט-אונגשוגערען האבען בעפוילען תיפף צו שלוסען די שולע.

אלע צימערן אין אויפערשטען שטאק פון שפיטאל „משגב-לדך" זענען גע-פלאצט. אויך די אנטערשטע צימערן אין דאס אמבולאטאריום זענען גע-פלאצט. א קאלאמנע פון שטיין, וואס איז געשטאנען אין אנ'אינערנער שטא-בע, איז ארויס פון דער שטאבע, און די קאלאמנע האט זיך אויפערשרעדעט און געשפאלטען.

אנדער נושט קיקערנג אויף דעם מ-כעל, וואס איז עגמשטאנען אין שפ-טאל, האט מען דארט באלד אנגעהויבען אויפצ-עמען די פערוואנדטעס, וועלכע מען האט געפונען פון אנדערע ערטער.

דער שארען אין ירושלים אלען בע-מרעלט א פערמעל מיליאן דאלער. דער בגין פון דער אנגלא-פאלעסטינע-באנק איז אזוי צושרעגנס געוואָרען, אז די שטאט-אונטשיגערען האבען געטוזט שליסען די באנק. נאָכצע וועגר האבען זיך דארט געשפאלטען, די באלעגס און פיל צימערן האבען זיך אויך גע-שפאלטען. עס דראהט די געפאר, אז דאס הייז זאל אנטפאלען. נאָר דורך א גס זענען אויגגע בעשטמט, וואס האבען נאָך דעמאלס געארבייט אנטוועזענ, אפגעראטעוועט געוואָרען.

די אנגלא-פאלעסטינע-באנק און דער-וויל ארבייטערעפ'הרט געוואָרען און דער בארקליוס-באנק.

אויך דער בגין פון דער אטאמאן-באנק און שטארק צושעדיגט.

אין די ירושלים'ער עפיטא-לען און שולען.

עס איז אז בעוואנדערן די קלוינע צאהל מעגשליכע קרבנות. אין פיל ער-טער זענען טעגשען געבליבען לעבען נאָר דורך א גס. אין פיל שולען זענען די קינדער ארויסגעגאנגען אינגעג כע-קינדען, אויבער עס האט אנגעהויבען צו פאלען פון בעלקען, אדער פון די וועגד.

אין דער שול פון די באדארער יע-דען, וועלכע איז צ-שטערט געוואָרען, האבען מאנשען פון דער ערד-צי-טערניש געלערנט 30 קינדער. ווען דער לעהרער האט דערפיהלט די ערד-צי-טערניש, האט ער א געשריי געטון צו די קינדער, זיי זאלען ארויס אין קאָרי-דאר, און אזוי ווי די קינדער זענען נאָר ארויס, זענען די וועגר אנגעפאלען.

דיג דעם אייגענעם מאבריקס-קוימען, האָב איך א שטראלענדער פון שמחה אויסגערופען: זאל לעבען לאדז!

ווי איהר זעהט, בין איך א שרעקלי-כער לאדזער פאטריאט. אלץ וואס עס מ'האט זיך שוין געהאט פערוואנדעלט מיט לאדז איז בײַ מיר א חיי-ליגקייט. וואס איז דער שיין גילוס א קענען דער לאדזער „לודקא", אונזער לודקא, וואס פערכאפט אזוי דעם אטעם פון די לאדזער בירגער.

ווען איז דער לאנדאנער הייד-פארק א קענען דעם לאדזער קעלין-גארטען, וואסער פנים האט דער בערלינער אלעק-סאנדער-פלאץ א קענען אונזער באלוטער פלאץ תחיגט, די לאדזער מענשען, די לאדזער „ברייטהערציגע" חשבלער, די לאדזער מאנצעגדיגע יונגען—א געזונד אין אייזרע ביינדלעך!

די וועלט זאגט: מ'הארץ איז א גביא כ'האָב זיך געשרעקען פאר מיין אורלויב, אינסטינקטיוו האָב איך פארגעסילט, אז מיין איבערלעבען די שטאט אויף הפקר איז א מערדערך, וואָס פארט איבערקעה-רענישען, ווי די חברה האבען זיך עס צוגעוויזט, ס'איז דאָך ממש א סקאנדאל, מ'זאָל נישט קענען מיגגיען מיט'ן אויג!..

ווי נאָר איך האָב ארויסגעשטעלט א פיס, פאלט דעם רומענישען קעניג אין א שמע-קוליגו, געגוג גע'קריול'עוועט און וויסט תרח בחרן, איבס גענט האבען אנ'עסק מיט דין-תורות, ווי מיט'ן ראדא-שיצער נסא-הרבנות להבדיל.

ווען זיך אונזערע דעמאָנסטען אין פיס, און האלטען אין מיטען „פערי-רען" די וואָהל-אָרדינאציע, און נאָך אנ-דער פליהט א מיגגער אין דער לופט, נאָך אידער מ'הערט דעם ערש-טען דעמאנסטראנט פאטש, נאָך אידער אונזערע דעמאנסטראנטען האבען בעזוויזען צו מאכען א „לחיים" אין סיס-בומעט — סטאָפ! אויס סעם, אויס סעגאָש, צוריק בעם אלטען.

מיט א חודש צוריק איז מיט דער אמעריקאנער הלואה אלץ געווען מיקס און פערטיג, די מחותנים פון אידעל צרדים זענען שוין געווען אנעיג, מ'האָט שוין געהאט אנגעשריבען די תנאים. מ'האָט זיך שוין געהאט פערטרגעשטעלט הערען אין לאדז איז בײַ מיר א חיי-ליגקייט. וואָס איז דער שיין גילוס א קענען דער לאדזער „לודקא", אונזער לודקא, וואָס פערכאפט אזוי דעם אטעם פון די לאדזער בירגער.

ווען איז דער לאנדאנער הייד-פארק א קענען דעם לאדזער קעלין-גארטען, וואסער פנים האָט דער בערלינער אלעק-סאנדער-פלאץ א קענען אונזער באלוטער פלאץ תחיגט, די לאדזער מענשען, די לאדזער „ברייטהערציגע" חשבלער, די לאדזער מאנצעגדיגע יונגען—א געזונד אין אייזרע ביינדלעך!

די וועלט זאגט: מ'הארץ איז א גביא כ'האָב זיך געשרעקען פאר מיין אורלויב, אינסטינקטיוו האָב איך פארגעסילט, אז מיין איבערלעבען די שטאט אויף הפקר איז א מערדערך, וואָס פארט איבערקעה-רענישען, ווי די חברה האבען זיך עס צוגעוויזט, ס'איז דאָך ממש א סקאנדאל, מ'זאָל נישט קענען מיגגיען מיט'ן אויג!..

ווי נאָר איך האָב ארויסגעשטעלט א פיס, פאלט דעם רומענישען קעניג אין א שמע-קוליגו, געגוג גע'קריול'עוועט און וויסט תרח בחרן, איבס גענט האבען אנ'עסק מיט דין-תורות, ווי מיט'ן ראדא-שיצער נסא-הרבנות להבדיל.

ווען זיך אונזערע דעמאָנסטען אין פיס, און האלטען אין מיטען „פערי-רען" די וואָהל-אָרדינאציע, און נאָך אנ-דער פליהט א מיגגער אין דער לופט, נאָך אידער מ'הערט דעם ערש-טען דעמאנסטראנט פאטש, נאָך אידער אונזערע דעמאנסטראנטען האבען בעזוויזען צו מאכען א „לחיים" אין סיס-בומעט — סטאָפ! אויס סעם, אויס סעגאָש, צוריק בעם אלטען.

דיר רוסישע גאנעם זיצען און דרויסען און טען תפילה. זיי האבען מורא אויפ-געשטאנען ארייגצוגעהן. און א דארף אויפ-חד-הזתים און פכעט נוט אויפערגעבליי-בען קיין איין גאנץ הויז. דאס דארף זעהט אויס, ווי א שלאלט-פעלד. דער ארבייטער מעטשעט און אונגאנצען אנגעגאלען און דער'הרג'עט 4 ארא-בערינס. די אינוואוינער זיצען אויף דער גאס. מיל האבען זיך אנגעשאדענט און בחרלער, וועלכע זיי האבען בעקו-מען פון דער רעגירונג. ד"ר ארלער פון דער השפראיישער אגוודרזמעט האט א גאנצע נאכט געשפרעכען און יעגעם דארף צו געבען הילף די גליסטשע.

די ארלינטשקען זאגען, אז דער גרעס-טער מיל הייזער האבען גלייכען צו לויפ זייער אלטקעס. די נייערע געבויעדע וועלכע זענען געבויט געוואָרען פון צוויי אלטקעס. אין דעם אויפגעגרעבען אויפ-עמען די פערוואנדטע, וועלכע מען האט געפונען פון אנדערע ערטער.

אויף אין גאס איז א הויז אנגע-פאלען אויף זעכץ 8 ירישע אינוואוי-נער. 7 זענען לעבע פערוואנדטע גע-וואָרען און אין מיידעלע פון 13 יאהר דאס מען ארויסגעצויגען שווער צו-קלאפט אין דער הערד און אין דיגוקלען פון הייזער, ווען נושט וואלטען מ'ויזע-ער מעגשען אומקומען.

באלד נאָך דער ערד-ציטערניש האב-בען זיך אנגעהויבען פערשפרייטען קלאָ-גען, אז עס קומט נאָך א ערד-ציטער-נוש און זעהר פיל אינוואוינער פון דער אלטער שטאט האבען זיך אויפגעהויבען אויף דער גאס. מיל האבען זיך אנגעזאמלט אין בחרלער, וועלכע זיי האבען בעקו-מען פון דער רעגירונג. ד"ר ארלער פון דער השפראיישער אגוודרזמעט האט א גאנצע נאכט געשפרעכען און יעגעם דארף צו געבען הילף די גליסטשע.

די ארלינטשקען זאגען, אז דער גרעס-טער מיל הייזער האבען גלייכען צו לויפ זייער אלטקעס. די נייערע געבויעדע זענען געבויט געוואָרען פון צוויי אלטקעס. אין דעם אויפגעגרעבען אויפ-עמען די פערוואנדטע, וועלכע מען האט געפונען פון אנדערע ערטער.

אויף אין גאס איז א הויז אנגע-פאלען אויף זעכץ 8 ירישע אינוואוי-נער. 7 זענען לעבע פערוואנדטע גע-וואָרען און אין מיידעלע פון 13 יאהר דאס מען ארויסגעצויגען שווער צו-קלאפט אין דער הערד און אין דיגוקלען פון הייזער, ווען נושט וואלטען מ'ויזע-ער מעגשען אומקומען.

אין „הרסה" איז צושרעגנס געוואָרען דער בגין פון דער קונדער-אפ-טוילונג און די אפטוילונג פאר אפשרא-ציעס. צוליב דער געפאהר זענען די קראנקע אויפגעפיהרט געוואָרען אין אנ'ג'אנדער ארט. אנ'ם הויז פאר באר-הערצונג שווסמערן פון „חרסה" איז א „שומעסער" פערוואנדטע געוואָרען אין אויער דורך א שוס, וואס איז אויף אנהר ארויפגעפאלען. מען האט אנהר באלד געמאלט אנ'אפעראציע.

אין מושב זקנים און אין שפיטאל פאר משוגעים האבען די געבויעדע גע-פלאצט אין פערשידענע ערטער. אינגע אלטע לייט זענען בעת דער ערד-ציטער-נוש ארויסגעפאלען פון זייערע בעטען. אין משוגעים-הויז האבען זיך די משו-געים שטארק דערשראקען און האבען געוואלט אנטלויפען. דער דאקטאר האט זיי קוים פערהינדערט.

צמשאדקסטמען האט זיך די ערד-צי-טערניש אין ירושלים געזעהלט אויף דעם מ'ריהמטען רוסישען פלאץ. אין דער רוסישער צערקוב איז דער הויפט-טיל צושטערט. אין דעם אויבערשטען קופאל נעבען גלאס זענען 3 זייטלען גע-ריהרט געוואָרען פון ארט. דער קופאל העגגט אויף 4 סלופעס. די גאנצע זאך מאכט א מערקווירדיגען אינדרוק, און הארערטער מענשען קומען דא בסדר אנקוקען דאס בילד.

מיט א חודש צוריק איז מיט דער אמעריקאנער הלואה אלץ געווען מיקס און פערטיג, די מחותנים פון אידעל צרדים זענען שוין געווען אנעיג, מ'האָט שוין געהאט אנגעשריבען די תנאים. אין דעם אויפגעגרעבען אויפ-עמען די פערוואנדטע, וועלכע מען האט געפונען פון אנדערע ערטער.

אויף אין גאס איז א הויז אנגע-פאלען אויף זעכץ 8 ירישע אינוואוי-נער. 7 זענען לעבע פערוואנדטע גע-וואָרען און אין מיידעלע פון 13 יאהר דאס מען ארויסגעצויגען שווער צו-קלאפט אין דער הערד און אין דיגוקלען פון הייזער, ווען נושט וואלטען מ'ויזע-ער מעגשען אומקומען.

אין „הרסה" איז צושרעגנס געוואָרען דער בגין פון דער קונדער-אפ-טוילונג און די אפטוילונג פאר אפשרא-ציעס. צוליב דער געפאהר זענען די קראנקע אויפגעפיהרט געוואָרען אין אנ'ג'אנדער ארט. אנ'ם הויז פאר באר-הערצונג שווסמערן פון „חרסה" איז א „שומעסער" פערוואנדטע געוואָרען אין אויער דורך א שוס, וואס איז אויף אנהר ארויפגעפאלען. מען האט אנהר באלד געמאלט אנ'אפעראציע.

אין מושב זקנים און אין שפיטאל פאר משוגעים האבען די געבויעדע גע-פלאצט אין פערשידענע ערטער. אינגע אלטע לייט זענען בעת דער ערד-ציטער-נוש ארויסגעפאלען פון זייערע בעטען. אין משוגעים-הויז האבען זיך די משו-געים שטארק דערשראקען און האבען געוואלט אנטלויפען. דער דאקטאר האט זיי קוים פערהינדערט.

צמשאדקסטמען האט זיך די ערד-צי-טערניש אין ירושלים געזעהלט אויף דעם מ'ריהמטען רוסישען פלאץ. אין דער רוסישער צערקוב איז דער הויפט-טיל צושטערט. אין דעם אויבערשטען קופאל נעבען גלאס זענען 3 זייטלען גע-ריהרט געוואָרען פון ארט. דער קופאל העגגט אויף 4 סלופעס. די גאנצע זאך מאכט א מערקווירדיגען אינדרוק, און הארערטער מענשען קומען דא בסדר אנקוקען דאס בילד.

(עגדע זעט זייט 10)

צוריק פון אורלויב

פון י. אבערזשאנעס.

לארזש.

מיט ווער וואכען צוריק, בין איך דאָ, אויף דעם דאזיגען וואקזאל, געשטאנען סיט מיינע קליינקלעך, עפעס א מערגע בענקעניש האט מיך דאן ארומגענומען, דערמאנענדיג זיך, אז אויף א גאנצע ווער וואכען מערלאָז איך מיין ליב, הערציג לאדז, אז איך האָב דערהערט דאס זיסע קול'כעל פון דעם בחור מיט'ן רוישען הערעל: „אדיאו!" איז מיך געפאלען א מרת שחורה, איך האָב געפילט, אז איך בעגעה א פערברעך, ווי לאזט מען עס איבער א שטאט אויף הפקרי ווי איז מען עס אזא מנהגים, צוליב מיין פער-געניגען וועגען איבערלעבען האט אין אויגען, די גאנצע, דעם שטאט-ראט, די ארבייטסלאזע סיים-דעמאנסטראנטען אויף גאס'ס בערגען.

אמת, כ'האָב שוין שטאָלץ א „וואסאלע-ניץ סטאוואר", ס'שטעכט מיך שטאָלץ א ביסעלע אין די ליגקע זייט, כ'האָב טאקע א ביסעלע קאָפּ-שווינדעל, פון צייט צו צייט הויט איך א קאמפטשקעלע אונטער, כ'איבער טאקע שוין א ביסעלע מיט די פיס (לאזט זעגען, אז דאס לעצ-טע קומט פון מצות און מעשים טובים...), יא, ס'איז טאקע אמת, אבער ווי געהט מען עס מקריב זיין א רגים פאר א יחידה...

מיט די דאזיגע מחשבות האָב מיך דער אוג אויעקגעטראגען, אבגעריסען מיך פון מיין ליב-הארציג לאדז, און ווען איך האָב דערזעהן דעם לאנגען לאדזער מאבריקס-קוימען, ווי ער לאזט אראָב זיינע זיסע, בע'עמ'טע, שווארצע רויך-קוילען האָב איך מיט שרעהרען אין די אויגען אויסגערופען: זיי געגריסט! מיין ליבשע, שטעקעדיג, צווערען און חיגאגיגדיג לאדז.

איצט, נאָך א חודש צייט, שטעה איך ווידער אויף דער שטאציע פון דעם לאדזער אמאריקע-באהן-הויף. און זעהנ-ענדיג דעם אייגענעם מאבריקס-קוימען, האָב איך א שטראלענדער פון שמחה אויסגערופען: זאל לעבען לאדז!

ווי איהר זעהט, בין איך א שרעקלי-כער לאדזער פאטריאט. אלץ וואס עס מ'האָט זיך שוין געהאט פערוואנדעלט מיט לאדז איז בײַ מיר א חיי-ליגקייט. וואס איז דער שיין גילוס א קענען דער לאדזער „לודקא", אונזער לודקא, וואס פערכאפט אזוי דעם אטעם פון די לאדזער בירגער.

ווען איז דער לאנדאנער הייד-פארק א קענען דעם לאדזער קעלין-גארטען, וואסער פנים האָט דער בערלינער אלעק-סאנדער-פלאץ א קענען אונזער באלוטער פלאץ תחיגט, די לאדזער מענשען, די לאדזער „ברייטהערציגע" חשבלער, די לאדזער מאנצעגדיגע יונגען—א געזונד אין אייזרע ביינדלעך!

די וועלט זאגט: מ'הארץ איז א גביא כ'האָב זיך געשרעקען פאר מיין אורלויב, אינסטינקטיוו האָב איך פארגעסילט, אז מיין איבערלעבען די שטאט אויף הפקר איז א מערדערך, וואָס פארט איבערקעה-רענישען, ווי די חברה האבען זיך עס צוגעוויזט, ס'איז דאָך ממש א סקאנדאל, מ'זאָל נישט קענען מיגגיען מיט'ן אויג!..

ווי נאָר איך האָב ארויסגעשטעלט א פיס, פאלט דעם רומענישען קעניג אין א שמע-קוליגו, געגוג גע'קריול'עוועט און וויסט תרח בחרן, איבס גענט האבען אנ'עסק מיט דין-תורות, ווי מיט'ן ראדא-שיצער נסא-הרבנות להבדיל.

ווען זיך אונזערע דעמאָנסטען אין פיס, און האלטען אין מיטען „פערי-רען" די וואָהל-אָרדינאציע, און נאָך אנ-דער פליהט א מיגגער אין דער לופט, נאָך אידער מ'הערט דעם ערש-טען דעמאנסטראנט פאטש, נאָך אידער אונזערע דעמאנסטראנטען האבען בעזוויזען צו מאכען א „לחיים" אין סיס-בומעט — סטאָפ! אויס סעם, אויס סעגאָש, צוריק בעם אלטען.

מיט א חודש צוריק איז מיט דער אמעריקאנער הלואה אלץ געווען מיקס און פערטיג, די מחותנים פון אידעל צרדים זענען שוין געווען אנעיג, מ'האָט שוין געהאט אנגעשריבען די תנאים. אין דעם אויפגעגרעבען אויפ-עמען די פערוואנדטע, וועלכע מען האט געפונען פון אנדערע ערטער.

אויף אין גאס איז א הויז אנגע-פאלען אויף זעכץ 8 ירישע אינוואוי-נער. 7 זענען לעבע פערוואנדטע גע-וואָרען און אין מיידעלע פון 13 יאהר דאס מען ארויסגעצויגען שווער צו-קלאפט אין דער הערד און אין דיגוקלען פון הייזער, ווען נושט וואלטען מ'ויזע-ער מעגשען אומקומען.

אין „הרסה" איז צושרעגנס געוואָרען דער בגין פון דער קונדער-אפ-טוילונג און די אפטוילונג פאר אפשרא-ציעס. צוליב דער געפאהר זענען די קראנקע אויפגעפיהרט געוואָרען אין אנ'ג'אנדער ארט. אנ'ם הויז פאר באר-הערצונג שווסמערן פון „חרסה" איז א „שומעסער" פערוואנדטע געוואָרען אין אויער דורך א שוס, וואס איז אויף אנהר ארויפגעפאלען. מען האט אנהר באלד געמאלט אנ'אפעראציע.

אין מושב זקנים און אין שפיטאל פאר משוגעים האבען די געבויעדע גע-פלאצט אין פערשידענע ערטער. אינגע אלטע לייט זענען בעת דער ערד-ציטער-נוש ארויסגעפאלען פון זייערע בעטען. אין משוגעים-הויז האבען זיך די משו-געים שטארק דערשראקען און האבען געוואלט אנטלויפען. דער דאקטאר האט זיי קוים פערהינדערט.

צמשאדקסטמען האט זיך די ערד-צי-טערניש אין ירושלים געזעהלט אויף דעם מ'ריהמטען רוסישען פלאץ. אין דער רוסישער צערקוב איז דער הויפט-טיל צושטערט. אין דעם אויבערשטען קופאל נעבען גלאס זענען 3 זייטלען גע-ריהרט געוואָרען פון ארט. דער קופאל העגגט אויף 4 סלופעס. די גאנצע זאך מאכט א מערקווירדיגען אינדרוק, און הארערטער מענשען קומען דא בסדר אנקוקען דאס בילד.

(עגדע זעט זייט 10)

די שטרייט-פראגען אין ציוניזם.

צוויי דיסקוסיאנס-ארטיקלען וועגען פארשטעהענדען קאנגרעס אין באזעל.

די אפאזיציע.

פון ד"ר י. ראזענבלאט.

1.

אויגענטליך איז דאס א פאלשע פראגע. פאר די יעניגע פרייזן און דער ציוניסטישער בעוועגונג, וועלכע בעגעגנען זיך מיט דעם נאמען אפאזיציע. מ'האט געמאלט דערפון א טיפן שפערונג אינערלעכמאנג, הגם די עלעמענטן, וואס זעגען פאל מיט דעם אפאזיציאנעלען גיסט מעדען אויס אפען צו מאגען, געגען וועמען זיי שטעהען אינגאנצען אין אפאזיציע.

א פאקט איז, אז דא הערשט זיך נישט וועגען א'נאנערשיר פון וועל-אנשויאונגען, פון אידעאלאגיעס, דאן דו אלע מעגען וואס געהערען צו דער אפאזיציע זיך דאך צום ציוניזם פרעקעגען אין שטרעבען צו רעגירונג אין אלגעמיין.

עס וואלט דערפאר ריכטיגער געווען אנצורופען די דאזיגע קרייזען מיטן נאמען אנטיפרעקיגע.

דער בעגריף אפאזיציע ווערט פערשטאנען אין דעם זין, אז א קרייז צו א גרופע מענשען האבען דורכגעפיהרט אנשויונגען אויבער די וויכטיגסטע פראגען. אין אנדער פאל אבער בעשטעהט די אפאזיציע אפאזיציע פון אלעלכע מענשען, וואס בעקעמפען זיך געגען זיטען אין פיל פראגען. דאס איז ניכטיג וואס פערבינדט זיי אלע אין דער אנזיכט, אז דער מאגיסטראט ריגירט אין אן אונרעכטע אופן.

דאס איז נישט קיין פרינציפיעלע געגענשאפט, דאס איז נישט קיין אפאזיציע פון זיין מעשעסטאט.

וואס עס זאל נישט געשעהן אין דער ציוניסטישער בעוועגונג, אלע צעשלאגען א ערשיינונגען, וועלכע געמעשען זיך אויסערלעכע, פון קומען נישט אפ-געהענגען פון דער אנזיכט, אין אנגעגרייט געווארען, געהט אפט געגעסען די שעזונג זומער-צייט. ער פערלאזט די שטאט מיט אוהרע הנצען און לויפט און זומער-ערטער, כדי צו לאזען א זוג לויפט און זיך א בוסעל אויסשטרעקען אויפ'ן ווינלען גראז. מיט גרויס נאזה לוגט דער קענג פון אלע בעשעפענישען, און מיט נאך מעהר נאזה קוקט ער אויף דער „מוטער" נאטור, בזה א בייסעגנוש און א פרעגענוש דערמאנט אזהם, אז ער איז טאקע נישט מעהר ווי א בשר ודם.

וואס איז געשעהען?

אויך דאס גראז, אויף וועלכען מיר מרעטען, איז א לעבעדיג בעשעפענ.ש. אויך די פלאנצען האבען אנ'אינגעגעם לעבען. זיי האבען זוערע פרענד און זוערע פיינד, זוערע פרינדען און זוערע לעבעגס-קאמפען, ווי אלצדינג, וואס לעבט אויף דער וועלט. אויך פלאנצען פונהרען מלחמות און האבען זוערע אונגעגע בלי-זיין, מיט וועלכע זיי פערניכטען אזהם מיט זוערע גיפטען.

דער שאטען לויפט נאך נאכ'ן לויפט: די נאכט — נאכ'ן טאג. די וועלט איז געבויט אויף קאנטראסטען מעהר ווי אויף הארמאניע. דאס גוטע מיט'ן שלעכטען, דאס שרעקליכע מיט'ן שאריף, זעגען פערבונדען, ווי א צווילינג. און נאך דער מעגשליכער פערשטאנד שטעלט אויף בעגריפליכע מצבות און גרענעצען דארט, וואו עס פליסט דער לעבעדיגער שטראם פון דער נאטור און עס טראגען זיך טעמפעראמענטל לוויליעס.

דער זומער איז דער יום-טוב פון דער נאטור. אלצדינג בלוהט און טראגט פרוכטען, און די נאטור טובלט זיך אין א ים פון פארבען און ווערט פעט פון תענ.

דער מעגש, וואס קלערט, אז אלצדינג איז פאר אזהם אנגעגרייט געווארען, געהט אפט געגעסען די שעזונג זומער-צייט. ער פערלאזט די שטאט מיט אוהרע הנצען און לויפט און זומער-ערטער, כדי צו לאזען א זוג לויפט און זיך א בוסעל אויסשטרעקען אויפ'ן ווינלען גראז. מיט גרויס נאזה לוגט דער קענג פון אלע בעשעפענישען, און מיט נאך מעהר נאזה קוקט ער אויף דער „מוטער" נאטור, בזה א בייסעגנוש און א פרעגענוש דערמאנט אזהם, אז ער איז טאקע נישט מעהר ווי א בשר ודם.

אויך דאס גראז, אויף וועלכען מיר מרעטען, איז א לעבעדיג בעשעפענ.ש. אויך די פלאנצען האבען אנ'אינגעגעם לעבען. זיי האבען זוערע פרענד און זוערע פיינד, זוערע פרינדען און זוערע לעבעגס-קאמפען, ווי אלצדינג, וואס לעבט אויף דער וועלט. אויך פלאנצען פונהרען מלחמות און האבען זוערע אונגעגע בלי-זיין, מיט וועלכע זיי פערניכטען אזהם מיט זוערע גיפטען.

עס זעגען פארהאן פלאנצען, וואס פערמאגען גיפטיגע זאפטען. אזעלכע פלאנצען זעגען דא א סך. עס זעגען דא פלאנצען, וואס פערמאגען קלעבענדיגע הערלעך אויף זוערע בלעטער. אנדערע האבען דערנער, אנדער גאר לאנגע, וואס שטעלען. מאנכע פון די גאר לאנגע דינגען פאר'ן צוזעק אום זיך צוצושטעלען צום פעל פון א חיה. און אזוי פערטראגען זוערען אויף ערמער, וואו זיי קאכען אויף מ'נט וואסער. אנדערע זעגען אבער דא, וואס פערטיידיגען זיך אנטקעגען הלקי-בריות פון דער חיות-וועלט. בראשוויג ברוחם און בראם, ווי דאס און אויך פערטיידיגונגס-מיטעל. זי פערמאגען אט אזוינע פיינע הערלעך, וועלכע מיר האבען אויפגעהערט דערמאנט. וואס דאנען א מין אויל, וואס ערד'עט. מיט אלכאהאל. די קראפטיגע וואסט ניד-ריג און די נאטור האט אויך שטארק געקושיוודעט. זי איז נישט שעין און נישט נוט און דאס נוט קען שיין מעלה. צוליב דעם איז זי מאקע נוט זייר בעליבט. דאס ז' מאקע, די פערב-טערטע קראפטיגע. אויכגענאסען אויך נאל און די זיינע דעלעך, מיט וועלכע זי בנכסם זי א לעלאגג מיט אויך ניפטיגע צייג. אט אזוי זי קראפטיגע. עקזיסטירען נאר אנדערע פלאנצען. נעהמען סע ביימער א'ן האלץ, וואס פערמאגען ניפט פאר דער מענשליכער הייט. צוויי שען זיי זעגען אויך דא פלאנצען, וואס רופען ארויס אנ'ענטצינדונג. מען קאן זיי דערקענען און דער קראפטערישער שער שטעלונג פון בלעטער, וואס זעגען אויף מ'נט אויס ווי א חארץ-פגור (דרך בלעטער אנגאונגעם).

די ענטצינדונג ווערט פערארזאכט דורך א מין אויל, וואס געפינט זיך אין פוכע הערלעך, וועלכע בראכען לכלכ אפ און צורצען די הייט. אויף דער וואנד קומט ארויף א בוסעל אויל, וואס נאר פאר מוהלען פון דעם יערישען פלאק מוה גלויבען, אז ישראל יוד וואס מעל-דעם זיך צו דער ארעמע פאר ארץ ישראל מוז ווערען צו דער ארעמע צו-געלאזען. ווען די אפאזיציע וואלט גע-זאגט, אז ס'איז נישט פערגאנגען אי-בערצאנטען גטע מעגשען די ליוטונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, וואל-מען זיי נעהמען רעכט, אבער בי דער יערישער מעגע קאן דאס נישט אפ-געגעבען ווערען, ווייל די ציוניסטען לאזען דאך נישט ערלים די מעגע פון זייערע תענד. מנרעסטענס 50 פראצענט פון דער יערישער מעגע מיט בעשטימען פון די מיטגלידער, וועלכע די ציוניסטישע ארגאניזאציע וועט בעשטימען און דער פערזודעכט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע וועט זיין פאר'ריעגערער פון דער ציוניסטישער מעגע.

ווען מ'זאל אפילו אנגעכען, אז די אז דערע העלפט וועט בעשטעהן פון אזוי גשעפראכענע געגנער פון ציוניזם פליטפט אפילו אין אזא פאל די דיפלאמאט און ציוניסטישע הערד.

ס'איז דאך אויבערהויפט אז'אבסורד צו בעלעכטען די פראגע פון אזא שטארקען פונקט. ס'איז דאך אז'אינפאך קונדער-שפול, א העלכטע נאטיוטעט ווען מ'זאגט, אז די רעכטע אמעריקאנער יודען ווילען טיטרעלען מיט זוערע געלדער און מיט זוערע אינפלוסען אויפגעהאלטען ארץ ישראל נאר צו דעם צוועק, כדי צו צושטערען דעם ציוניזם.

די ציוניסטישע ארגאניזאציע און שוין ארויס פון די שטאלע גרענצען, און וועלכע ער האט זיך געגעבען פאר דער טלחמה דעמאלט האט זי גע-האט דעם אונצוגען צוועק צו פער-שפרייטען דעם ציוניסטישען אינעאל צווישען יודען גאנא, און צו אויבערצייגען די נישט-יודישע וועלט און דער גלוטשוועגרונגסטיט צו שאפען א יודישען צענטער און ארץ ישראל.

די צוויי אויפגאבען זענען כלעצטער דערגרייכט געווארען, אלעגאלס די לעצטע. אלע פעלקער, אלע רעגירונגען, אלע מאסגעבענדע פאליטישע פאקטאר-רען און דער נאנצער וועלט האבען אנ-ערקענט די יודישע רעכט אויף ארץ ישראל. דאנעגען פערהאלט זיך נאך א גרויסער טייל פון יודען גאנא פאסיוו און אנטגלוסרעכט און מעלטנע יודישע קרייזען צו דער נאציאנאלער ארבייט, אינטערעסאנטען זיי און דעם נאציאנאלען חובגען.

די אנפארער פון דער אפאזיציע, וועלכע דערצעהלען די חיצונע און אונ-רוהיגע עלעמענטען, אז די נבירים ווילען פערלאזען און זוערע הערד די נאנצע ליטטאנ, און זיי וועלען בעזוטמען דאס פאלק פון דעם אינגלאס אויף דער ארץ ישראל-אפילו, שפעטער אונגעדאך אויף די ראזוקאלע מענרעגצען, וועלכע בעזערשען חכנם א גרויסען טייל פון דער יוגענד, וואס גלויבט עהרליך אזוי זיי די יוגענד פון אלע צייטען און פון אלע דורות, אז דער סאציאלער ריאר-קאליזם איז די שטעמע און אויערלעכע אויפגאבע.

מ'דערצעהלט נאנץ אונגאך די ה-נערליכע פאנטאזיעס, מ'מאכט זיי פיל דער, וועלכע עקזיסטירען בלעט נישט און וועלען קיינמאל נישט עקזיסטירען.

מ'זאגט זיי, זעהט, דאזעלבינע מאר-שאל גרופע שטעלט אויף דער זעלבער מדרגה די הילף פאר די דאזיגע יודען און די אויפבאי-ארבייט פון ארץ ישראל מיט זיי קאן מען אנפערדריען אזעלכע מענשען אזא וואלטונג אנגעלעגענהייט זיי אויפבויען א יודישע מל.לה?

מ'דערצעהלט אבער נישט די יוגער, אז די מארשאל-גרופע פערארגנט-מירט זיך מיט דער אנטרוזיונג פון ארץ ישראל, פרי אויף דעם בעטען און פראטעסטירען אויפן צו פערבייטערן די פאלגנ-זאציע און ארץ ישראל און אנטערצו-שטיצען די עמיגראציע פון די מיטעל-שטאנד-שלעמענטען און די ארץ ישראל-דיגע שטעט.

מ'דערצעהלט אויך נישט, אז די אנ-פיהרער פון די דעלע אמעריקאנישע יודען האבען פייערליך ערקלערט, אז זיי שטעהן אויפ'ן שטאנדפונקט, אז עס איז נארנישט פארהאן אזעלכעס, וואס זאל זיין צו מיטל פאר ארץ ישראל.

די אפאזיציע שרייבט אויך ארטיק-לען און דערט אויף מיטינגען וועגען ווי-

(עגדע זונטאג.)

דער „סד הכל".

פון א. לעדער.

אט דער שטן פון פרנסה פערבלענדט די אויגען פון פאלק. און אויצט, ערם דעם 15. קאנגרעס, לויגט זיך צו מאלען א סך הכל און אנהויבען מאכען אלערען פון תכלית פון פרנסה...

ווי אזוי האלט עס מיט דעם?

מיר ווילען נישט בעהאנדלען דעם גאנצען פרעגע, די נאנצע פונקט יאהר. עס וועט נעגוג זיין בלויז די נעטשסטע צייט, דאס לעצטע נערעגט זיך בעסער. דעם 17. יאנואר 1927 איז אין ניי-יארק אונ-מערגשריבען געווארען דער פרעלימי-נאריום וועגען די יידישע אגענט, די ראשי פרקים. וועגען „גדן" האט מען נישט גערעדט. די ציוניסטישע ארגאנ-יזאציע, נישט קיין גרויסע כביר'מע כידוע, האט געמאלט א פיינעם זשעסט: נישט קאנקורענץ אויף דער שווערער לאנגע און ארץ-ישראל האט זי וועגען דעם געלד נישט גערעדט. זי האט זיך פער-לאזט אויף דעם יושר פון חשובן מחיתה א מ'וועט נישט בע'עול'ן. דאס פאלק איז געווען צופרידען מיט אזא מחיתה, וואס קאן מיט אומאל בעפרידיגען אלע אונגערע נויטען, אבער געהאפט האט מען, אז צוויי זאלען וועלען תיכף, ארעה מאר גוד געשעהען. דער מחותה אליין וועט נישט זיין עגזהארעצ און וועט גע-בען ביר רחבה און אויף אזהם קוקערנג וועט דאס פאלק אויך פרינגען ווערען.

לאמיר אויצט מאלען דעם כר-הפל, בלויז צוויי פאסטען און עס וועט סלע-קען. אין אמעריקא האט זיך שוין פער-ענדיגט דער חי-יעהריגער לאמפיין פון „פעראייניגטען ארץ-ישראל-אפיעל". דער דאזיגער אפיעל האט זיך אנגעהויבען און א טולדיגער שעה גאנ'ן אינטער-שרייבען דעם פרעלימינאריום. די ערא-עפנונג פון קאמפאניען און ניי-יארק אין געשעהען א שעה נאכדעם, ווי מארשאל האט געלייגט דאס „גדן" אויפ'ן „הוס-מאריש" דאקומענט. פאר'ן פאלק און דאס געשען א נאראנטיע, אז הבי-יאהר וועט געשכלאגען ווערען אין אמעריקא, אז מ'זאל פאר אויפ'ן הייזער אויפ'ן אלע אויפ'ן אלע אויפ'ן אלע

דער ציניקער

(צום 400-טען יאהרציים — פון מאסיאוועלי) —

— פון — ד"ר א. מוקדוני

מען דאַרף אויהם, דעם גרויסן ציניקער, דערמאָנען און אונזער צייט.

מיט 400 יאָהר צוריק האָט מאַקיאַוועלי געלעבט און מיט 400 יאָהר צוריק האָט ער זיך בוך „דער פירשט" געשריבען.

עס איז דאָס ציניסטישע דאָס טרויגמעשע און דאָס פּאַליטישע פון וועגען פּאַליטיק און וועגען דער חכמה פון רעגירען.

ווי אַ שטאַרקער וואָהר-זאָגער האָט ער פאַראויסגעזאָגט די צייט פון סטאַלין און ציניסטישן דיקטאַטאָרען, פון צווייריי מער פּאַליטיק, פון אַפּעטיט אַלזדיות, פון לוג און טרוג און דער פּאַליטיק.

„דער הערשער דאַרף זיין אַ געמיש פון „אַ פוקס און אַ לייב".

אַזוי האָט דער ציניקער מאַקיאַוועלי מיט 400 יאָהר צוריק קאַלט אַרויסגעזאָגט.

דער אידעאַל פון אַ הערשער איז פאַר אויהם געווען דער באַרים צעזאַר בארדזשיאַ, דער אויסגעלאַסענער, דער מאַמע פלוס-דערשטוגער, דער גודער-טרעטמעסער און געמיינסטער מעגש פון זיין צייט.

הערשער זעגען אַלע מאָל געווען אויס וואורפען, באַגדיסען און צינוקער.

אָבער מען האָט זיך פערשטעלט פאַר דער וועלט, מען האָט זיך געפרומט, מען האָט געגלאַנט מיט די אויגען, מען האָט אַלץ פערדעקט מיט גוטע און פרומע ריד, מען האָט אַלץ פערשלייערט מיט גאַמכפאַרטמענקייט, מיט אידעאַלען, מיט ליבע צום פאָלק.

און אַרויס מאַקיאַוועלי און האָט אַראָפּגעריסען די מאַסקע, ער האָט די פּאַליטיק אויסגעטון נאַקעט און האָט נאַקעטקייט געשריבן.

קיינער האָט נישט געוואָגט אַרויסצופרענגען פון מויל דאָס, וואָס מאַקיאַוועלי האָט דיראַנט, בעדאַלף און שרעקן אַרויסגעזאָגט און זיין בוך.

דער ראַזונער דיפּלאָמאַט האָט אַ פּאַטריאָטישע אָנגעשריבען, אַז זי אַזוי אַזאַ פערשעהטס, אַזוי גראַב-ציניש און אַזוי נאַקעט-פּראַגמאַטיש, אַז דער אויסגעלאַסענער, דער גודער-טרעטמעסער און געמיינסטער מעגש פון זיין צייט.

הערשער זעגען אַלע מאָל געווען אויס וואורפען, באַגדיסען און צינוקער.

אָבער מען האָט זיך פערשטעלט פאַר דער וועלט, מען האָט זיך געפרומט, מען האָט געגלאַנט מיט די אויגען, מען האָט אַלץ פערדעקט מיט גוטע און פרומע ריד, מען האָט אַלץ פערשלייערט מיט גאַמכפאַרטמענקייט, מיט אידעאַלען, מיט ליבע צום פאָלק.

און אַרויס מאַקיאַוועלי און האָט אַראָפּגעריסען די מאַסקע, ער האָט די פּאַליטיק אויסגעטון נאַקעט און האָט נאַקעטקייט געשריבן.

קיינער האָט נישט געוואָגט אַרויסצופרענגען פון מויל דאָס, וואָס מאַקיאַוועלי האָט דיראַנט, בעדאַלף און שרעקן אַרויסגעזאָגט, פון צווייריי מער פּאַליטיק, פון אַפּעטיט אַלזדיות, פון לוג און טרוג און דער פּאַליטיק.

„דער הערשער דאַרף זיין אַ געמיש פון „אַ פוקס און אַ לייב".

אַזוי האָט דער ציניקער מאַקיאַוועלי מיט 400 יאָהר צוריק קאַלט אַרויסגעזאָגט.

דער אידעאַל פון אַ הערשער איז פאַר אויהם געווען דער באַרים צעזאַר בארדזשיאַ, דער אויסגעלאַסענער, דער מאַמע פלוס-דערשטוג

מגלת פארד

— פון —
אב. גאלדבערג.

צווישען די פיל מצות, און וועלכע זם אין פערצייכנעט געווארען יערישער ער אין יערישע האגדות, יערישער צמחון. און די נסים, וואס האבען מיט דעם יערישען פאלק געטראפען, ווען מ'גאנץ חשוב'ן פלאץ מיט א פאר דורות שפעטער זוכלר פערגעסען די מצות־פארד.

עס איז א מעשה מיט א מארגעם אחשורוש, וואס הייסט העגרי פארד, און ער קענענט נישט אויף הונדערט און זיבען און צוואנציג מדינות, ער איז נישט קיינג איבערהויפט, אבער איז נאך פיל מטארקער. איז דער רייכסטער מאן פון אמעריקא, וואס האט הייסט פון דער גאנצע העלם, און זיין דאלאר־קענג־דער און רייכער און שהנער, גרעסטער, ווי דעם אמאליגען סאטראפס'ס. עס דערגרייכט בון ארבע פנות העולם, וואו די וועלט האט טאג'עס.

ווער איז געווען דער המן, וואס האט דעם טאדערגעם קענג איינגערוימט אין אויער, איז ישנו עם אחד, איז עס איז דא א פאלק, וואס איז א מצוה פיטר צו האבען? עס איז א סברא, איז עס איז נוט געווען אזון המן, גור א גאנצע פאמיליע. די המנ'ס האבען עס אויסגעטראלט די פלבלים, און דער קענג האט געגלויבט, און ער האט אפילו אנבערגעגעבען זיין רינג און זיי האבען די אלע שקרים אויף דעם יערישען פאלק ארויסגעגעבען און זיין נאמען.

פלוצלינג איז געשעהען א נס, ווער איז דא געווען דער מליץ־יושר? עס איז נישט געווען אזונער, גור פיל, די מיטס־טע נוט קיין יערען, עס זענען געווען חר־בונה'ס, אבער דער גם איז געשעהען, נאכדעם ווי ער האט יאהרעלאנג געגאנ־סען פיר און שוועבעל אויף א גאנץ פאלק, האט געגעבען זיין נאמען, געלד און אינגלעכס צו בערעקען דעם פאס פון יערישען פאלק מיט קוים און בלאטע, א־ן אלע תרופות, פרי אנהם צו בעווי־זען ווי אינגערעכט ער איז צו א'אום־גליקלוך, מראנוש גרוים פאלק, האבען זיך אויסגעלאזט מיט כארנים, און ער איז געבליבען בי דאס זינגען, האט איז איין שהרגעם פרינהטערען דער טעבש געבינטען זיין מזונגוג און איז ארויסגע־הויטען מיט א'אפעגער חרטה, תאב זיך געקלאפט עפענטליך אין הארץ פארוואס ער האט אומזיסט פערשרעקט פיל יסורים א פאלק, וואס אונטער דו בעט־טע אומשטערען איז זיין גורל נישט מקנא צו זיין. א'אמת'ער בעל־תשובה?

דו פאלקס־פאנטאזיע, ווען דא קאנען פרי בעווייזען אהרעץ פינסט־שטוב. דו מאדערנע צייט מיט אהר פרעסע און מיט אהר עלעקטרוניזם און ראדיא וועלען דא נארנישט קאנען טאגען טעגען. און פלוג וועגען חטאט מערר קיין פורות נישטא, עס איז עגג דער פלאץ פאר דו לעגענדע־פלוגעל זיך אויסצוגישפרייטען, דו ליפט איז פיל מיט רעדיא־פלאגען, און מיט דעם פלוגעל־רויש פון אייר־פלאגען, און דאר וועלען זיך ארים אט דער פאסיוגעם פיל, פיל לעגענדעס וועגען. דו פאלקס־פאנטאזיע וועט שלין מעשיאפען א מארגעגעם אליהו הנביא, אדער א ארב לייב שרה'ס, וועלכער האט זיך ארטגעלאזט אין א וכוח מיט פארד בעטאלס, ווען עס איז קיין אנדער גלש נישט געווען דערבי גור זיי בעטרע, אלמן און זיין פאלאץ און אליהו הנביא האט בעפרייט פארד'ן, וועלכער איז, לא עלני, געווען געפאנגען אין דו העבר פון סמאי, פון אשטראי, פון יערישע שונאים בעפרייט זיין נשמה, און פארד האט דערזעהן, און וועלכער פלאטע מ'איז פע־ר־ראבען און ער האט געגאסען ווייגען און קלאגען אויף זיינע זינד געגען דו א'נשלרינגע יערען און האט בעשלאסען אויף זיך געטען א תשובה.

מחמת דו זאך ווי זו איז, איז אזוי אייכטערלישע, אזוי שלא כדרך הטבע, אזוי בסים ונפלאות'דיג, אז עס בעטען זיך לעגענדעס.

„ענדע גוט, אלעס גוט".

דו איינגעלחטטען פון דער געשעהע־ניש זענען נישט ווענגער אונטערע־סאגט, זיי זענען אמעס־פערלאפערנ־ען מיט סתרות ארומגערינגעלט, בטם אכהיב אזוי גוט ווי בטם סוף.

דען גאר אלעס בלעבט גאר אלץ נוט קלאר, פארוואס האט פארד זיך בלוצים אפגעריסען אויף יערען? דו יערען דא־בען פארד'ן קיין שלעכטס נישט געטון, נוט איהם און נוט זיין משפחה. עס איז געווען יערער גרונד צו גלויבען, אז פארד ליט זיין מבע מאו זיין א פרינד פון יערען. פארוואס? פשוט, ווייל דער הרכלענוט־יאר איז געווען א פרינד פון פארד'ן, דו יערען זענען בדרך כלל גע־ליבט צו פרישהטס־אודעען, צו גערעל־מינקטס פאר דעם אונטערריקטען, פאר דעם געקשוודעטען. פארד איז יערען געשלען מחמת ער האט אין זיינע פאב־ריקען אנגעפיהרט מעהר יאהר, ווי דאס האבען געטון דו אנדערע קאפיטא־לוסטען, מחמת ער האט געהאט אנ'אנ־דערע בעהאנדלונג מיט דו אר־בעטער אין דער פארוואס ער האט זיך געלאזט פערפירען פון דו אנדערע אר־בעטגעבער, ווען דו יערען האבען אויפגעהערט צו ארבעטען בי זיין פאב־ריק, מיט וועלכע זיי זענען זיך בע־גיגנען אין מורא אין אהן בוראה. מיר האבען אין דער אר־בעטלאזיגקייט אין דער אר־בעטלאזיגקייט אין דער אר־בעטלאזיגקייט

צווישען די קינדער פון ירושלים.

(רייזע-נאטיצען) — פון ראובן בריינין.

איך שפאציר ארום און די נאכען פון ירושלים אום צו טרעפן מענשען אונבאגטערהייט, אום צו לערנען פגי'ם אלטגליכען לעבען און דער הייליגער שטאט און אין ירושלים קאן מען נאר מיט פיל לערנען, ווי אויך אובאר־לערנען. אויסלערנען און פארלערנען.

איך טרעף אין גאס א יונגעלע פון א יאהר צוואלף. זיין עלטערער אויסזעהן, זיין טרויעריגער, דערשלאגענער בליק פעראינטערעסירט מיר. איך קאן נישט זעהן ווייטער. איך שטעל זיך אב און רוף צו דאס יונגעלע.

איך פרעג דעם יונגעלע: ווער ביזטו פון פארוואס האסטו אזא טרויעריגען פנים?

דאס יונגעלע ענטפערט מיר און א חסדי'שען העברעאיש מיט א בוסעל א ערעמדליכען אקצענט:

ילד קורדי אנכי, יתום אנכי, בלי אב, בלי אם.

ד. ה. ער איז א קינד פון דיקורדיסטאנער יידען. איך בין א יתום, אזן א אמטער, אזן א מומער.

זעדר טרויעריג האט געקלאנגען די קינדערישע שטים, ווי די נאכטיגע וועלט וואלט געווען פער'יתומ'ט.

איך פרעג ווייטער:

„ועהסטו נושם און א בית הספר, און א שול? אזוי פריה טרייבסטו זיך ארום אין די גאסען?"

אנשטאט צו ענטפערן, האט דאס יונגעלע שטום אויפגערויכען די יארמלקע פון זיין קעפעל צו ווייזען, אז זיין קעפעל איז נישט ריין און דערפאר ערלויבט מען אים נישט צו בעזוכען די שול.

„ווא דאלסטו זיך אויף, ווער גיט דיך עסען?"

„מיין אנקעל (א קורדיסטישער יוד) איז מיך מפרנס, א גוטער מענש."

„האט דיין אנקעל אין זיין הויז־גע־זינד אלין וואס צו עסען?" — ד. ה. פוים, קוים, גרויסע דחקות.

„פון וואס איז זיך דיין אנקעל מפרנס?"

„מיין אנקעל איז א לאסט־טרעגער, ווי אלע קורדיסטאנער יידען און ירושלים."

די ענטפערס פגי'ם יתומ'ל, פגי'ם פער'לאזענעם שמיצינען, קרעצינען יונגעלע זעגען געווען שרף און זאלזיר. ער האט נישט געזוכט צו דערוועקען און מיר די געפיהלען פון רחמנות אויף אזהם: דאס סוגר דאס זיך נישט מעטלאנט, נישט נעבעטעלט. די אומטאליגנישע, די אראבישע ארימע־קינדער זענען געבוירענע שנארער, מ'קאן זיך פון זיי נוט אפטשעפען, ווי פון ביזיגע פליגען. זיי ליגען נאך מיט אויסגעשטרעקטע הענדלעך, מיט ווינגטריגע מינגעס.

דאס קורדיסטאנער יידישע יתגעלע און נוט קיין שנארער, האט אויפ'ן קאפעל צרעת, אבער און קעפעל א יידישען כח.

איך האב מיינע בעלאנגען. צווישען די אמעריקאנער יידישע נעסט און ידי שליח אויפמשרקוואס געמאלט אויף אט דעם יתום און זיי האבען אזהם בע־זארגט. דאס קינד האט זיך צרויסגעווי־זען פעדיג און שרהליך. קיין אזון לינען נישט געזאגט.

אויבריגענס: עס איז געווען דער אזוי־צונער פאל, וואס איך האב בעגעגנט אין ירושלים א יונגעל פון צעהן יאהר, וואס טרייבט זיך ארום און די נאכען אין בעזוגלט נישט קיין שול און קיין בית־חולים.

אלע ירושע קינדער אין ארץ־ישראל. אפילו אלע יתומים, אפילו די ארומ־סטע, לערנען און שולען, בעשטען א ירושע און מעגשלוכע ערציהונג. דער קורדיסטאנער יידישער יתומ'ל איז געווען אן אומסנאהמס־פאל.

און איך וויל הא בעמערקען: נאך א לעגערער אויספארשונג פון פערשידענע ריכטונגען און פערלעסליכע קוואלען, האב איך ערפאהרען, אז עס איז נאר נוט נעווען א פאל, דאס א ירושע יונגעל און ירושלים זאל זיין א מעשעגע־נגב, אדער אזוי א קלוינער פערברעכער, — קיין אויסצונער אויסנאהם.

ווען אלע שטאט און דער וועלט פון זיך בערוהמען מיט דעם?

* * *

איך שפאציר ארום דער נאציאנאלער פיבליאטעק. נאהנט פון דער שול תה־כמוני (וועלכע איך וועל נאך בעשרי־בען) און טרעף אן שול־קינדער שפיל־ענד. עס איז געווען נאך שול־צייט. די קינדער נעהען ארומגעגומען, לאלגדיג און ערדענדיג. אויך האב נאך דערפאר אלין קיין נאטען נישט געפרעגט. עפיס האב איך מיך געוועהנען אזוי אויגזאם, אלין. איך האב דעמאלט אויך בעגעגנט אין דער בעשטען מאנ־ווא אין ירושלים אין אין אנגעגען נאט. א יונגעל פון א יאהר צעהן האט ד. ד. מיין פאטער מעלט א לעבען פון שווארצער ארבייט.

„און וואס איז דיין מאמע?" האב איך געפרעגט א צווייטען תימ'ל יונגעל.

„א שמש און א שול. מאמע זאגט, אז ער וויל, אויך זאל זיין א חכם" (חאלאם, ד. ה. א רב).

איך נעם זיך צו א גרופע כפרד'ישע קינדער מיט וואנדערשטרונג אויגעלעך, בשוועגליכע, חנ'עווינג קונ־דער, און זויבערע פריטלעך.

איך האב נשוואלט א בוסעל שפאצען מיט די קינדער, נעב איך א פרעג אויגעם פון זיי:

„ווא בוכסטו, אל'ראבער, א גיצרי, ארבעט א סוריער?"

די קינדער האבען זיך אפגערופען מיט פערוואונדערונג:

„א שאלה? ווערסטו דען גוט, אז מיר זענען ירושע קינדער?"

פערצייהט מיר, קינדער, איך בין א פרעמדער, און איך האב נשוואלט ווסען וויפיל נשמער אהער, ידען, האט?"

די קינדער האבען מיט רוהו זיך אפ־גערופען:

„אז וואס בוזטו, נוט סיין יוד? — שעדם זיך, דו ביזט אליין אל'אלטער יוד און דו פרעגסט אזוי וויפיל נשמער מיר דאפען? ווייסטו דען נושט, דו אלטער, אז בי אונז, ידען, איז נאר איין נאט — שעהם זיך!"

„איך בערויער אייך, ידישע קינדער־לעך, דאס איהר האט נאר איין נאט, די נוגדים, די לרוסטען, האבען דרי גע־מער".

די קינדער האבען געגליכט, דאס איך בין א מוסיאנער, און זיי האבען זיך גע־ווערעט צו מיר מיט שפאס און מיט כעס:

„בערויער נושט, זקן אשמאי, אונזער ארוכמלטיג: אלדים ריחיד שלנו גדול הוא, אריר הוא, מכל אליליכם יחד, ברוך לך מזח, כי לשוא עמלך להחיח אתנו מאחרי אטונתנו באל יחיד ומיוחד.

ד. ה. אונזער נאט איז גרעסער און שטארקער פון אלע אייערע נשמשעס. מראב זיך אפ, די אלטער עם־הארץ, פון דאנען, אומזוסט איז דיין מוד, דיר ווסען נישט געלגען אונז אפצורעדען פון אונזער אמונה און אונז אונצוגען נאט.

א יונגעל פון א יאהר צעהן האט ד. ד. מיין פאטער מעלט א לעבען פון שווארצער ארבייט.

„און וואס איז דיין מאמע?" האב איך געפרעגט א צווייטען תימ'ל יונ־געל.

„א שמש און א שול. מאמע זאגט, אז ער וויל, אויך זאל זיין א חכם" (חאלאם, ד. ה. א רב).

איך נעם זיך צו א גרופע כפרד'ישע קינדער מיט וואנדערשטרונג אויגעלעך, בשוועגליכע, חנ'עווינג קונ־דער, און זויבערע פריטלעך.

איך האב נשוואלט א בוסעל שפאצען מיט די קינדער, נעב איך א פרעג אויגעם פון זיי:

„ווא בוכסטו, אל'ראבער, א גיצרי, ארבעט א סוריער?"

די קינדער האבען זיך אפגערופען מיט פערוואונדערונג:

„א שאלה? ווערסטו דען גוט, אז מיר זענען ירושע קינדער?"

פערצייהט מיר, קינדער, איך בין א פרעמדער, און איך האב נשוואלט ווסען וויפיל נשמער אהער, ידען, האט?"

די קינדער האבען מיט רוהו זיך אפ־גערופען:

„אז וואס בוזטו, נוט סיין יוד? — שעדם זיך, דו ביזט אליין אל'אלטער יוד און דו פרעגסט אזוי וויפיל נשמער מיר דאפען? ווייסטו דען נושט, דו אלטער, אז בי אונז, ידען, איז נאר איין נאט — שעהם זיך!"

„איך בערויער אייך, ידישע קינדער־לעך, דאס איהר האט נאר איין נאט, די נוגדים, די לרוסטען, האבען דרי גע־מער".

די קינדער האבען געגליכט, דאס איך בין א מוסיאנער, און זיי האבען זיך גע־ווערעט צו מיר מיט שפאס און מיט כעס:

„בערויער נושט, זקן אשמאי, אונזער ארוכמלטיג: אלדים ריחיד שלנו גדול הוא, אריר הוא, מכל אליליכם יחד, ברוך לך מזח, כי לשוא עמלך להחיח אתנו מאחרי אטונתנו באל יחיד ומיוחד.

ד. ה. אונזער נאט איז גרעסער און שטארקער פון אלע אייערע נשמשעס. מראב זיך אפ, די אלטער עם־הארץ, פון דאנען, אומזוסט איז דיין מוד, דיר ווסען נישט געלגען אונז אפצורעדען פון אונזער אמונה און אונז אונצוגען נאט.

א יונגעל פון א יאהר צעהן האט אויסגערופען ענטשלאסען:

„יהודי נולדתי ויהודי אמות!" ד. ה. א יד בין איך געבוירען און א יד וועל איך שטארבען.

די זודלערע פון די קינדער האט מיר גרוים הנאה געטון.

איך האב נשוואלט ווסען וו רעגי־רען די ירדישע קינדער אויף א גע־שפרעך פון א מוסיאנער צו זיי, ווי־טל און ירושלים זעגען דא נושט ווענג מו־סיאנערען.

און די קינדער האבען מיר געגעבען א פערדינגטען ענטפער, גלייכבערוג, אז איך בין אונער פון די מוסיאנערען, פון די נשמות־לאפער.

* * *

איך האב געפונען צווישען די קונ־דער פון ירושלים קונגסטלערישע בעגאב־טע קינדער, וועלכע שנוצען אין צוזלע־גען מיט א בעזונדער פעהיגקייט, מיט א געוויסער אנגעבוירענער זיכערקייט. די לעבלאזע נאטור אונטערסטרעם זיי מעהר וו דער מעגשליכער קערפער, דער מעגשליכער פנים. זעהר פיל ירדישע קונ־דער זענען מיזזיקאליש בעגאבט. די פו־דעל איז דער ליבלינגס־אינסטרומענט.

איך האב אנגעטראפען אין ירושלים קינדער מיט פאעטישער בעגאבונג, קונ־דער טרוימער, שווערמער, מיט א כע־זונדערער ליבע פאר לעגענדעס, פאר פאנטאסטישע מעשה'לער.

אבער אויך אזעלכע קינדער האבען זיך גלייכער צייט א שטארק ענטוויקעלטען ווירקליכקייטס־זין. און די נאציע יונגע קינדערשע יאהרען האבען זיי שוין א קלארען בעגריף פון לעבען, פון די פרנסה־שווערונגקייטען, פון דעם לעבענס־קאמף.

עס וואקסט א דור אין ירושלים, אפילו צווישען די קינדער פון די חלוקה־יידען, פון די אלטמארישע יידען, — א דור, וועלכער שטרעבט פון די לינדער־יאהרען אן צו לעבען פון ארבייט, פון שאפען, פון זעלבסטשטענדיגקייט, פון אינאפ־הענגליכייט.

עס זענען ראסיגע קינדער. איך האב מעגליך געזעהען ארימע קינדער, אבער נוט פערדראסענע קינדער. קינדער מיט פלוינע בערדפנישען, שטרעבזאמע קונ־דער.

דער נייער וועלט־ און צייט־גייסט דרינגט ארין אפילו אין דער אלטער שטאט ירושלים.

גאלד בלוט, און פרויען.

א ראמאן פון מערסווירדיגע איבער־לעבענישען און ליידענשאפטען.

(74-טע פארזעצונג).

— דעם דאזיגען בריף זאלט איהר איבערגעבען דעם מאן, וועלכער האט אייך בעשיקט. זאגט איהם, אז איך וועל באלד זיין אין ראזענוי, זאגט דעם הירש פון באסט־הויז. ער זאל אנגרעטען א צימער פאר מיר. עס האט איהר פאר אטער מיה.

מיט די דאזיגע ווערטער האט ער איהם דערלאנגט א פעקעל געלד. דער מאן האט זיך בעדאנקט און איז ארויסגעגאנגען. אין אייניגע מינוט ארום האט מען געהערט דעם גאלאפ פון זיין מערד אויף דעם וועג קיין ראזענוי.

באגי האט זיך שוין נישט געלעגט. ער האט זיך איינגעבעטן אנגעזען און האט געהייסען אטנעם פון די דיגער, ער זאל אויפוועקען דאס קאמער־מעדעל פון דער גרעפין.

— זאג איהר, אז זי זאל באלד אויפוועקען די גרעפין, איך מוז זי זעהען און מיט איהר רעדען. עס איז אנגעקומען זעהר א וויכטיגע נאכריכט. דאן הייס אויגשטאנען מיין קערפער.

דער דיגער איז אוועק אויספיהרען דעם בעפעהל, וואס באגי האט איהם געגעבען.

— זי מוז עס וויסען — האט באגי געזאגט צו זיך אליין — זי מוז אלץ וויסען, אבער באלד מוז זי עס וויסען. זי וועט איינזעהן, אז באגי'ס קאפ איז נישט אויפגעדרעהט. ער קען נאך עפעס אויסטראכטען און עפעס אויפטון.

ער האט זיך אנגעטון און איז געגאנגען אין גרויען זאל. דארט האט ער ערווארט די גרעפין. עס זענען מערגאנגען עטליכע מינוט ביז די גרעפין איז ארייגעקומען אין צימער.

— וואס איז געשעהן, באגי? — האט זי געפרעגט — וואס איז געשעהן נייעס?

— איך האב אייך געהייסען אויפוועקען, ווייל איך האב מיטצוטעילען א מרעהליכע נאכריכט. מערגען אין דער פרי וועל איך ברינגען עלווירא'ן אין שלאס שאקי, צו איהר מוטער.

די גרעפין האט איהם אנגעקוקט ערשטוינט און פערוואונדערט. זי האט נישט פערשטאנען, וואס ער מיינט.

— דאס איז נאך נישט אלץ — האט באגי ווייטער געזאגט — איך האף צו כאפען יעצט אחזי הזעזען אויף אזן מאל.

— וואס מיינסטו דערמיט, באגי? ערקלער עס מיר? — האט די גרעפין געבעטען.

— יעצט האב איך קיין צייט נישט פיל צו רעדען. איך האב אויך נישט ליב פיל צו רעדען וועגען א זאך, וועלכע איז נאך נישט אינגאנצען אפגעטון. איך מוז יעצט אוועקפאהרען, מערגען צוועלף אזייגער וועט איהר אלץ וויסען. עס איז שוין שפעט, איך מוז פאהרען.

מיט די דאזיגע ווערטער האט ער זיך פערנוגט און איז ארויסגעלאפען, אין א פאר מינוט ארום האט די גרעפין געהערט, ווי א קערפער איז ארויסגע־פאהרען פון הויף.

קאפיטעל 38.

עס האט אנגעהויבען צו טאגען, פאר'ן גאסט־הויז „צום גאלדענעם ריגג" איז ארויסגעגאנגען א מאן מיט שווארצע האר. ער איז געווען אונרוהיג און האט געקוקט אויפ'ן וועג. עס איז געווען דעצעמבער, זי ער ערוואריעט עמיצען, איך מוז יעצט אויפהערען זעהר א וויכטיגע נאכריכט. דאן הייס אויגשטאנען מען קערפער.

דער דיגער איז אוועק אויספיהרען דעם בעפעהל, וואס באגי האט איהם געגעבען.

— זי מוז עס וויסען — האט באגי געזאגט צו זיך אליין — זי מוז אלץ וויסען, אבער באלד מוז זי עס וויסען. זי וועט איינזעהן, אז באגי'ס קאפ איז נישט אויפגעדרעהט. ער קען נאך עפעס אויסטראכטען און עפעס אויפטון.

ער האט זיך אנגעטון און איז געגאנגען אין גרויען זאל. דארט האט ער ערווארט די גרעפין. עס זענען מערגאנגען עטליכע מינוט ביז די גרעפין איז ארייגעקומען אין צימער.

— וואס איז געשעהן, באגי? — האט זי געפרעגט — וואס איז געשעהן נייעס?

— איך האב אייך געהייסען אויפוועקען, ווייל איך האב מיטצוטעילען א מרעהליכע נאכריכט. מערגען אין דער פרי וועל איך ברינגען עלווירא'ן אין שלאס שאקי, צו איהר מוטער.

די גרעפין האט איהם אנגעקוקט ערשטוינט און פערוואונדערט. זי האט נישט פערשטאנען, וואס ער מיינט.

— דאס איז נאך נישט אלץ — האט באגי ווייטער געזאגט — איך האף צו כאפען יעצט אחזי הזעזען אויף אזן מאל.

— וואס מיינסטו דערמיט, באגי? ערקלער עס מיר? — האט די גרעפין געבעטען.

— יעצט האב איך קיין צייט נישט פיל צו רעדען. איך האב אויך נישט ליב פיל צו רעדען וועגען א זאך, וועלכע איז נאך נישט אינגאנצען אפגעטון. איך מוז יעצט אוועקפאהרען, מערגען צוועלף אזייגער וועט איהר אלץ וויסען. עס איז שוין שפעט, איך מוז פאהרען.

מיט די דאזיגע ווערטער האט ער זיך פערנוגט און איז ארויסגעלאפען, אין א פאר מינוט ארום האט די גרעפין געהערט, ווי א קערפער איז ארויסגע־פאהרען פון הויף

זכרונות.

(עגדע פון זייט 7).

חיים געפאהרען קיין מאהילעוו, אז דו חויפט-קוואַרטיר פון דער ארמעע, און אין אנהויב סעפטעמבער האט ער שוין געראטן אפערמיגען פלאן, ווו צו פערלאגערן דעם פעטראגראד. און דער זעלבער צייט האט געגראל קארנילאוו, ווידער אן מין וויכטן, בעשטימט דעם געגראל קרימאוו פאר, קאמאנדיר פון דער ספעציעלער ארמעע, וועלכע מיר האבען צרויסגעשטעלט צו פערטיידיגען פעטראגראד.

ארום דעם 5. סעפטעמבער האט קרימאוו אפגעשיקט פון דעם עצלון-פראנט קיין פעטראגראד א קאמפס קאזאקישע מיט דער בעריהמטער קאזאקישער „ווילדער דיוויזיע" פאראויס. און דעם צעפעהל צו זיינע סאלדאטען האט קרימאוו ערקלערט, אז און פעטראגראד האט אויסגעברעכען א בולשעוויסטישער אויפשטאנד.

לוים דער אויסרעכנונג פון דער חויפט קוואַרטיר, האבען קרימאוו'ס סאלדאטען געוואלט קומען נאכהענט צו פעטראגראד דעם 9. סעפטעמבער. יענעם טאג איז צו מיר און ווינטער-פאלאץ געקומען הוכנה-רימאר לוואוו, דער געשוואָרענער מיטגליד פון דער צענטראלער רעגירונג (מען דארף אויהם נישט צוטיילען מיט'ן פרינץ נעגרנו לוואוו, דעם ערשטען פרעמיער פון דער צענטראלער רעגירונג), און האט מיר אויבערגעגעבען א מינדליכען אולטימאטום פון געגראל קארנילאוו.

דער אולטימאטום איז פאר מיר קיין נייעם נישט געווען, ווייל איך האב זעהר גוט געוואוסט וועגען דער פערשוואָרונג. מיין אייגענער צווייפעל איז געווען וועגען קארנילאוו'ן. איך בין נישט געווען אונגאנצען זיכער, אז קארנילאוו האט געגעבען אויך זיין נאמען צו דער פערשוואָרונג. אבער פון מיין גאנצען געשפרעך מיט לוואוו'ן, האב איך מיר איבערצייגט, אז ער זאגט נישט קיין לוגען א-ן אז דער אולטימאטום איז ווירקליך געקומען פון געגראל קארנילאוו.

די גאנצע טראגישע בעדייטונג פון דער פערשוואָרונג איז באלד פאר מיר קלאר געווארען. נאר דורך שנעלער האנדלונג האט מען געקאנט רעטען די לענץ אויך האב מיר באלד בעשלאסן אויפצוגעבען דעם געדאנק אויפצוהאלטן אין די הייסע נישט געשיילט געהאָרען.

לוים דער אויסרעכנונג פון דער חויפט קוואַרטיר, האבען קרימאוו'ס סאלדאטען געוואלט קומען נאכהענט צו פעטראגראד דעם 9. סעפטעמבער. יענעם טאג איז צו מיר און ווינטער-פאלאץ געקומען הוכנה-רימאר לוואוו, דער געשוואָרענער מיטגליד פון דער צענטראלער רעגירונג (מען דארף אויהם נישט צוטיילען מיט'ן פרינץ נעגרנו לוואוו, דעם ערשטען פרעמיער פון דער צענטראלער רעגירונג), און האט מיר אויבערגעגעבען א מינדליכען אולטימאטום פון געגראל קארנילאוו.

דער אולטימאטום איז פאר מיר קיין נייעם נישט געווען, ווייל איך האב זעהר גוט געוואוסט וועגען דער פערשוואָרונג. מיין איינציגער צווייפעל איז געווען וועגען קארנילאוו'ן. איך בין נישט געווען אונגאנצען זיכער, אז קארנילאוו האט געגעבען אויך זיין נאמען צו דער פערשוואָרונג. אבער פון מיין גאנצען געשפרעך מיט לוואוו'ן, האב איך מיר איבערצייגט. אז ער זאגט נישט קיין לוגען א-ן אז דער אולטימאטום איז ווירקליך געקומען פון געגראל קארנילאוו.

די גאנצע טראגישע בעדייטונג פון דער פערשוואָרונג איז באלד פאר מיר קלאר געווארען. נאר דורך שנעלער האנדלונג האט מען געקאנט רעטען די לענץ איך בין נישט געשיילט געהאָרען. איך האב אויפגעגעבען דעם געדאנק אויפצוהאלטן אין די הייסע נישט געשיילט געהאָרען. איך האב נישט געמאכט קיין לוגען אז דער אולטימאטום איז געקומען פון געגראל קארנילאוו.

לוואוו האט פערשפעטיגט. מען האט נישט געמארט פערלירען קיין צייט. איך האב אפגערופען קארנילאוו'ן און דער חויפט-קוואַרטיר און רעדערונג פאר מיר אלען און פאר לוואוו'ן, וועלכער איז נאך נישט אנגעקומען, האב איך אויך אנגערופען אויס-צופרעגען קארנילאוו'ן וועגען אלע פונקטען פון דעם אולטימאטום, פלומרישט אים צו זיין זיכער וועגען אלע פאָרעדונגען פון געגראל. אויך האב איך אויסגעשטעלט זיין אמסאלוט זיכער, אז דער אולטימאטום איז געפראלט געווארען און קארנילאוו'ס נאמען. איך האב געשטעלט צוויי אלע פראגען, וואס האבען נאר געקאנט פערענטפערט ווערען פון אַ פערזאן, וועלכע איז נוט בעקאנט מיט'ן אנהאלט פון דעם אולטימאטום. געגראל קארנילאוו'ס ענטפערט האבען בעשוויזען, אז ער איז נוט בעקאנט מיט דער אנגעלעגענהייט, און אז ער נוט זיין פולע צופרידענהייט צום גאנצען פלאן. דער אויבערצייגונגסרעסער ענטפער זיינער איז געווען דער לעצטער.

פונקט דערמארגלרוב סאוינקאוו'ן, וועמענס נאמען עס איז אנגעגעבען געווארען און אולטימאטום, האב איך געפרעגט:

— זאל איך שטען און דער חויפט-קוואַרטיר?

געגראל קארנילאוו האט געענטפערט:

— יא, און מיט סאוינקאוו'ן.

עס האט שוין מער נישט געקאנט זיין קיין צווייפעל. אנעם איז נישט געווען צו האנדלען און האנדלען מיט דער גרעסטער שנעלקייט. ווען איך האב פאר-לאזען דעם פעלדאפאן, האב איך בעגעגנט לוואוו'ן מיר האבען זיך פונדעם אויס געשפרעכן און וועגען אלע פראגען פון דער אויסגעשטעלט פון פעטראגראד.

איך וועל דא נישט ארייננעהן און מער אויינצעלהייטען, עס איז געשען פונקט ווי איך האב פאראויסגעזאגט. דער געגראל, וואס האט געקאלט די פערשוואָרונג האט באלד אויסגעשפּאנען, אז ער איז געבליבען אליין און דער חויפט-קוואַרטיר, אפגעשניטען פון גרויסען קאבינעט אז, אונבעמערקט פאר לוואוו'ן, געזעסען אַ בעאמטער פון דעם מיניסטעריום פאר אויערלעך אנגעלעגענהייטען. ער האט געשריען אויף דער וואר, און האב אויהם געהייסען ארעסטירען וולאדימיר לוואוו'ן, דעם גע-וועזענעם מיטגליד פון דער צענטראלער רעגירונג.

אז אַ שעה ארום דאב איך צוגע-שטעלט צו דער צענטראלער רעגירונג אַ בעריכט און אויבערגעגעבען דעם אולטימאטום, און אויך האב פון קאמענדאנט בעלאכען אויסערגעוועהנלעך פאל-מאכט צו אונטערדריקען דעם לארנילאוו-פונט, וועלכען מיר האבען געשאפן ערהארטען יערץ מיטנט, פחדי שכעל זיי קרימאוו'ס סאלדאטען הייבען אנפיטען און פעטראגראד.

איך וועל דא נישט ארייננעהן און מער אויינצעלהייטען, עס איז געשען פונקט ווי איך האב פאראויסגעזאגט. דער געגראל, וואס האט געקאלט די פערשוואָרונג האט באלד אויסגעשפּאנען, אז ער איז געבליבען אליין און דער אויפגעגעבען פון דער אויסגעשטעלט פון פעטראגראד.

אין אַ וויינען פונקטערען ווינקעל פון גרויסען קאבינעט אז, אונבעמערקט פאר לוואוו'ן, געזעסען אַ בעאמטער פון דעם מיניסטעריום פאר אויערלעך אנגעלעגענהייטען. ער האט געהערט אונ-זער געשפרעך און האט פערצייכנט לוואוו'ס ענטפערס. ווען איך האב גע-ענדיגט דערצעהלען לוואוו'ן, בין איך ארום אין קאבינעט, האט ארייננעגעבען דעם אפיציר, וואס איז געשען אויף דער וואר, און האב אויהם געהייסען ארעסטירען וולאדימיר לוואוו'ן, דעם גע-וועזענעם מיטגליד פון דער צענטראלער רעגירונג.

אין אַ שעה ארום האב איך צוגע-שטעלט צו דער צענטראלער רעגירונג אַ בעריכט און אויבערגעגעבען דעם אולטימאטום, און אויך האב פון קאמענדאנט בעלאכען אויסערגעוועהנלעך פאל-מאכט צו אונטערדריקען דעם לארנילאוו-פונט, וועלכען מיר האבען געשאפן ערהארטען יערץ מיטנט, פחדי שכעל זיי קרימאוו'ס סאלדאטען הייבען אנפיטען און פעטראגראד.

איך וועל דא נישט ארייננעהן און מער אויינצעלהייטען, עס איז געשען פונקט ווי איך האב פאראויסגעזאגט. דער געגראל, וואס האט געקאלט די פערשוואָרונג האט באלד אויסגעשפּאנען, אז ער איז געבליבען אליין און דער אויפגעגעבען פון דער אויסגעשטעלט פון פעטראגראד.

די גאנצע טראגישע בעדייטונג פון דער פערשוואָרונג איז באלד פאר מיר קלאר געווארען. נאר דורך שנעלער האנדלונג האט מען געקאנט רעטען די לענץ איך בין נישט געשיילט געהאָרען. איך האב אויפגעגעבען דעם געדאנק אויפצוהאלטן אין די הייסע נישט געשיילט געהאָרען. איך האב נישט געמאכט קיין לוגען אז דער אולטימאטום איז געקומען פון געגראל קארנילאוו.

לוואוו האט פערשפעטיגט. מען האט נישט געמארט פערלירען קיין צייט. איך האב אפגעריפען קארנילאוו'ן און דער חויפט-קוואַרטיר און רעדערונג פאר מיר אלען און פאר לוואוו'ן, וועלכער איז נאך נישט אנגעקומען, האב איך אויך אנגערופען אויס-צופרעגען קארנילאוו'ן וועגען אלע פונקטען פון דעם אולטימאטום, פלומרישט אים צו זיין זיכער וועגען אלע פאָרעדונגען פון געגראל. אויך האב איך געשטעלט זיין אמסאלוט זיכער, אז דער אולטימאטום איז געבראלט געווארען און קארנילאוו'ס נאמען. איך האב געשטעלט צוויי אלע פראגען, וואס האבען נאר געקאנט פערענטפערט ווערען פון אַ פערזאן, וועלכע איז נוט בעקאנט מיט'ן אנהאלט פון דעם אולטימאטום. געגראל קארנילאוו'ס ענטפערס האבען בעשוויזען, אז ער איז נוט בעקאנט מיט דער אנגעלעגענהייט, און אז ער נוט זיין פולע צופרידענהייט צום גאנצען פלאן. דער אויבערצייגונגסרעסער ענטפער זיינער איז געווען דער לעצטער.

פונקט דערמארגלרוב סאוינקאוו'ן, וועמענס נאמען עס איז אנגעגעבען געווארען און אולטימאטום, האב איך געפרעגט:

— זאל איך שטען און דער חויפט-קוואַרטיר?

געגראל קארנילאוו האט געענטפערט:

— יא, און מיט סאוינקאוו'ן.

עס האט שוין מער נישט געקאנט זיין קיין צווייפעל. אנעם איז נישט געווען צו האנדלען און האנדלען מיט דער גרעסטער שנעלקייט. ווען איך האב פאר-לאזען דעם פעלדאפאן, האב איך בעגעגנט לוואוו'ן מיר האבען זיך פונדעם אויס געשפרעכן און וועגען אלע פראגען פון דער אויסגעשטעלט פון

לאדזער כראניק.

וויכטיג פאר גייסטיגע אר־בייטסלאזע.

(אר.) דער טערמין פאר אָפּגעבען די פעס אויף צו בעקומען שטיצע פאר די וויסטיגע ארבייטסלאזע, וועמענס בישעס וועגען ביז איצט נישט געגומען געווארען אין אכט, איז פערלענגערט געווארען ביז'ן 31 אויגוסט.

1,000,000 עמאָט חובות קומט דער קהלה פאר'ן יאהר 1926.

(ק) לויט די ציפערן פון דער שא־צונגס־קאָמיסיע בײַ דער קהלה קומט די קהלה פון די 30 טויזענט עמאָט־צאהלער פאר'ן יאהר 1926 אַ חוב פון 1,000,000 זל. די פערלענגט עמאָט־אָפּצאָהלונגען זאָלען איינגעמאָנט ווערען דורך מא־ניסטראַט־פעקולטעטראַטאָרען.

היינט לעצטער טערמין פאר איינצאהלן הנחה־שטייער פון אומזאָיִ.

(אר.) הייט איז דער לעצטער טער־מין פאר איינצאהלען דעם הנחה־שטיי־ער פון אומזאָיִ פאר'ן חודש יוני.

פאַטענט־הנחות פאר פריי־יערען.

(אר) פריזישרס, וואס פיהרען אויף אַ זייטיג ציטער אַ קאָמבינאַציע האַנדעל, וועמענס אומזאַץ שוועבט נישט אויבער 20.000 זל. יעהרליך, דאַרפען לויט אַ נייער פאָרשריפט פון דער שטייער־מאַכט אויסקויפען אַ פאַטענט פון 3. שטייגאַריק.

טראַגישע איבערלעבונגען פון אַ יוד. רעזעמיגראַנטקע.

נאך 7 יאהר וואוינען אין אַמעריקאַ אויף אַ פאַלשען פאַס ווערט זי צוליב אַנ'אומגליקליכען צופאַל צוריקגעשיקט קיין פוילען.

אמעריקאַנער בירגער גיט איבער אין רעדאַקציע „לאדזער טאגעבלאט" 41 דאלאר לטובת דעם אומגליקליכען מעדעל.

צו אונז אין רעדאַקציע איז געקומען דער אַמעריקאַנער בירגער א. וועדמאַן און אויפגעגעבען אַ פאַלסע־רזהרעגרעץ און טראַגישע געשיכטע פון אַ יודיש מיידעל, אַנ'עמטראַגטע, וואָס איז נאָכ'ן אבזיין 7 יאהר אין אַמעריקאַ דורך אַ אומגלוקלוכען צופאַל צו־ריקגעשיקט געווארען און אויהר גע־פורטלאַנד — פוילען.

ה' וועדמאַן פאַהרשטרייט פון אַמעריקאַ מיט דער שיף „אַקוויטאַניאַ", וואָס איז אָפּגעגאַנגען פון ניו־יאָרק דעם 10 יולי, האָט בעשטימט צווישען מעהרערע קריסטליכע צוריקגעשיקטע אַמעריקאַנישע מיידעל און אַנ'אויסערע־וועגליך פערצווייפעלטען צושטאַנד, מיט געשוואַרצע אויגען פון טרערען.

ה' וועדמאַן איז מיט גערירהרט גע־וואָרען פון דעם מיידעלס צער, ער האָט זיך פאַר אויהר פאַרגעשטעלט אַלס אַ ברוד לונער יודישער בורגער און געבעטען, צו דערצעהלען אויהם, וואָס אויגענבליק שט פרעסט זי אין צוליב וועלכע סבה זי וועט צוריקגעשיקט קיין אויראָפּאַ.

דאָס מיידעל, גערופען פאַנ'ם מיטאַ־פּיל, האָט ה' וועדמאַן אויפגעגעבען געקומען אויהר טרויעריגע געשיכ־טע. מיט 7 יאהר צוריק איז זי דורך אויהרע קרובים אַרויסגעפאַהרט געווא־רען קיין אַמעריקאַ. צוליב געוויסע סבות איז זי געפאַהרען אויף פאַלשע פּאַפּערען. זי הייסט פון דער הייס לובע פעלדמאַן, אויפ'ן פאַס אָבער איז איהר נאָמען אָנגעשריבען אַלס לובע האַראַוויץ. דעם נאָמען פון אויהרע קרובים אין אַמעריקאַ.

אַלזאָ שטאַמט זי פון קאַלאַמעאַ (אַנ־ליציען). אויהר פאָטער פעוויש פעלד־מאַן איז דאָרט אַנ'אָנגעזעהענער יוד און שמאַט. ער איז אָבער אין די לעצ־טע יאהרען שטאַרק געפאַלען פון גוט מעמד און זיין געלומטע מאַלטער האָט צו דערצעהלט אויהם, וואָס אויגענבליק שט פרעסט זי אין צוליב וועלכע סבה זי וועט צוריקגעשיקט קיין אויראָפּאַ.

דאָס מיידעל, גערופען פאַנ'ם מיטאַ־פּיל, האָט ה' וועדמאַן אויפגעגעבען אויהרע קרובים. זי האָט שוין געהאַט אָנגעקלוכען זיך אַ בעשעפטיגונג בײַ אויהרע קרובים. זי האָט שוין געהאַט אַ

די לעזער פון „לאדזער טאגעבלאט" רופען זיך אפ!

אויף דער וועגדונג פון „לאדזער טאגעבלאט" צו דער בארעמהערציגקייט פון אונזערע לעזער, צו הילף צו קומען דער מערצוויפעלטער און הייפלאזער יודישער פאמיליע — רופען זיך כסדר אפ די לעזער. חוץ די פריהערדיגע, איז נעכטן איינגעפלאסען אין אונזער רעדאקציע:

ה' ענגעל פון לאנדאן	—	50 ה
פון N. N.	—	25 „
צוזאמען	—	75 „
פון פריהער	—	350 „
טן-חכל	—	425 זל

דער העלפן זיין די חיטערע ?

אכטונג, מנגנים-מעלאמאנען!

ענדליך איז אונז געלונגען צו אנגעשיקן דעם איסראל-בעוואוסטן קאנטאזיסער און דיריגענט ה' **ישראל רוביץ** אלס ששענדיגער לעהרער פאר אונזער חזנים-שולע. די חזנים-שולע געפינט זיך-אין דער שולה „עזרת אחים", זאוואדזקא 21. גלעכצייטיג זענען מיר מודיע, אז מרגשאג צו קבלת שבת און מארגען שבת ר"ח מנחם אב קומט פאר א חזנים-קאנקורס. בילעטען-פארקויף ביי דיאמענט, נאוואמ. 24 און מרגשאג א נאכצוען טאג ביים עינגאנג פון דער שולה.

TEOFIL GLOCER

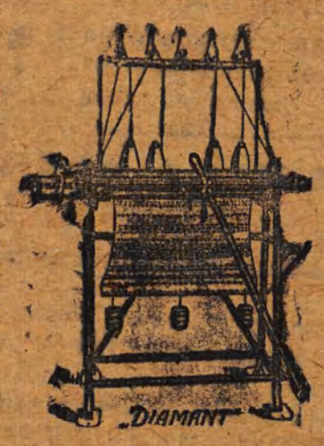

WARSZAWA, Żelazna 95 c
Oddział w Łodzi
Piotrkowska 57
tel. 59-52

(די פירמע אנגעקומען פון 1895 ')

עמפעהלט: טריקאזש- און שטריק-מאשינען פאר האנד און מאטאר פון פערשידענע סיסטעמען ווי אויך שיילען, נארלען און פלאמען

שליטען-מאשינען

פון דער וועלט-בערי'מטער פירמע „DIAMANT", גלאשינע אכט-שליטענדיגע, זשאקארד א. ז.

לעטשניצע

62 פיעטריקאווער 62
טעלעפאן 31-53.

ד"ר ס. נוטענטאג „ פ. פאמיליער
ד"ר ב. ראבינזאהן „ מ. וואלפסאן „ א. טענענבוים
ד"ר א. פאכשאנסקי „ י. שרייבער
ד"ר ד. אלטערמאן „ מ. פעלדמאן „ ח. זעלדאוויטש-קלאשטקא „ גוסטאוו זאגר-טענענבוים
ד"ר מ. מאשלאנקא
ד"ר פ. ברוין „ י. סאלאוויטשיס
ד"ר י. סטופאי „ ס. האלענדערסקא
ד"ר מ. סלאטשקא „ באל. קאן
ד"ר לערנער
צאהן-ארצט: ס. שעוועס „ מ. רעזניקאוו „ ב. טשודנאווסקא „ נ. קאצענבאגען

Zjednoczone Fabryki Maszyn
„UNIA"
dawn. C. Blumwe l Syn, Sp. Akc.
BYDGOSZCZ-WILCZAK
(די עלסטע אין פוילען ספעציעל-מאשינען-פאבריק)
ליפערט אלס ספעציעליטעט:
מאמפלעטע איינריכטונגען פאר האלץ - בעארבייטונג.
מיט אנפראגען זיך צו ווענדען צום פערטרעטער:
Inżynier G. Praszkier,
Łódź, Zawadzka 16a
Tel. 27-52.

א שטוב

פון 3 פענסטער מיט אלץ בעקוועמליכקייטען 1-טער שטאק אין צענטרום פון שטאט פון זאפערע איצערצוגעבען. די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמינ. פון „לאדז. טאג." אונטער „G".

סאליגראף
ל. בערמאן

וואוינט אויף זאוואדזקא 19,
פראנט 1-טער שטאק.
נעמט אן שילער פון 12—2 און פון 4—6.

אויפאדערונג.

דערמיט פאדער איך אויף צום לעצטן מאל א' יהודשע לאנדרוי צו קומען צום מורה חוראה אויף גמרס מארק מאנטאג ד. 1 אויגוסט פון 11—1, מכדי צוצוגלייך צו ערלעדיגען דעם מכסון-איינלעגערן, וואס שלעפט זיך שוין א יאהר צייט. אין נעגעגנפאל וועל איך נישט זיין פערפאנטארטליך פאר די וויטערדיגע פאלגען.

משה בראנר, נאוואקא 18.

פאר 12 זל.

לערן איך אויס

טאנצען

פאר אנפענגער הייבט זיך אן דער קורס דעם 3-טען פון יעדען חודש.
אייגשרייבונגען אין דער טאנץ-שולע
פאלודניאווא 10.
מיט אכטונג ד. פרידוואלד.

Samuel i Jakób Goldlust

גר. גאלדלוסט הייסט די פירמע און דער נאמען פאסט זעהר שטאק פונקט אזוי ווי רעגער גינגאלד איז די פירמע עכט און רייז.

אויסער גרויסע פאבריקאנטן פון דעם שטאנסטען דאמען-שטאף זענען זיי דאך דושעגנעלמענער און זיי ליפערן נישט קיין בלאף.

גאלדלוסט איז דאך זייער נאמען זייער כאראקטער איז אויך גאלד און דערפאר אין אלץ ספערען האט מען זיי שאפי האלד.

ארבייטען זיי דאמען-שטאפען פון דעם העכסטען בעסטען סארט בי זי נעמט מען נישט קיין חצקעל א גזונץ איז זייער חארב.

ווילסטו, אז דיין קינד זאל קענען לשון-הקודש אין ווארט און שריפט? ווילסטו

אז דיין קינד זאל קענען תנ"ך, אויך חומש רש"י? ווילסטו, אז דיין קינד זאל שרייבען לשון-קודש אהן שגיאות? דאן דינג איהם אן ביים לעהרער:

א. איטקין, קאנסטאנטינער-גאס 33, פראנט,
פריי שטאט בילין נור 10 בילדען א מאנאט.
ערפאלג גווייסערט.

צאהן-ארצט
S. LIEBERMAN

קאנסטאנטינער 46
נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 4—8 פאהנד.

Dr Feliks Bornstein

Cegielniana 4
מעלעפאן 34-90.
ספעציאליטעט: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

ווייכטיג פאר דאמען!!!

מאכט איך די אלגעמיינסטע דאמען-היטע נאך דער לעצטער מאדע פון די אלטעסטע היטע פאבריקאנטן אין אויף געגליך נאך. געדענקט די אדרעס:
33 זאוואדזקא 33
אין הויף, ב-טען אטגאנג, לינקס פארטער.

נאר 2.50 זל.

Dr H. Spira-Bornsteinowa

Cegielniana 4
מעלעפאן 34-90.
ספעציאליטעט: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

אלע ציוניסטען

שטימען זונטאג פאר דער ליסטע 2 № פון „עת לבנות".

נייער פאהר-פלאן

פון 15 מאי 1927 ביז'ן 1 סעפטעמבער.

לאדז—פאבריקס-וואכזאל.

געהען אב קיין:		קומען אן פון:
וואַרשע (בצינאכע)	1.40 — — —	קאלושקי (בצינאכע) — — — 1.55
וואַרשע (שנעל-צוג)	7.50 — — —	וואַרשע — — — — — 4.40
קאלושקי (זונטאג און חג-טעג)	9.05	קאלושקי — — — — — 7.21
טערנאבושעג (דורך גאלקובעק—סלאשוויצי)	9.30 — — —	קאלושקי — — — — — 8.15
קאלושקי (פון 1 יוני—1 סעפט.)	10.35	משענסטאכאוו — — — — 9.35
קאלושקי — — — —	11.50 — — —	וואַרשע — — — — — 10.40
וואַרשע — — — —	14.25 — — —	קאלושקי (פון 1 יוני—15 סעפט.) 12.35
וואַרשע — — — —	15.20 — — —	סקארזישיסקע — — — 13.25
משענסטאכאוו — — —	16.25 — — —	וואַרשע — — — — — 14.40
קאלושקי — — — —	18.05 — — —	וואַרשע — — — — — 16.33
וואַרשע (שנעל-צוג) — —	18.55 — — —	טערנאבושעג — — — — 19.55
סקארזישיסקע — — —	19.10 — — —	קאלושקי — — — — — 20.25
וואַרשע — — — —	20.10 — — —	קאלושקי — — — — — 22.15
קאלושקי — — — —	23.45 — — —	וואַרשע (שנעל-צוג) — — — 22.45
		קאלושקי (זונטאג און חג-טעג) 23.20

לאדז—קאלישער וואכזאל.

געהען אב קיין:		קומען אן פון:
אסטראוו (בצינאכע) — —	2.01 — — —	וואַרשע (בצינאכע) — — — 1.46
וואַרשע — — — —	3.14 — — —	אסטראוו „ — — — — 2.59
וואַרשע (שנעל-צוג) — —	6.41 — — —	פאריז—בערלין (שנעל-צוג) — 6.33
וואַרשע — — — —	7.14 — — —	קראקע — — — — — 6.18
פויזען — — — —	8.00 — — —	פויזען — — — — — 6.59
קאלושקי — — — —	8.10 — — —	לאוויטש — — — — — 7.43
קוטנע — — — —	9.03 — — —	קוטנע — — — — — 8.43
פויזען — — — —	12.57 — — —	אסטראוו — — — — — 8.53
בערלין—פאריז (לוקסוס) —	13.04 — — —	וואַרשע — — — — — 10.39
וואַרשע — — — —	13.15 — — —	לעפצערג — — — — — 10.40
וואַרשע — — — —	13,47 — — —	וואַרשע (לוקסוס, מאנטאג, מיטוואך, פרייטאג) — — — 11.58
קוטנע — — — —	14,10 — — —	וואַרשע — — — — — 12.44
לעפצערג (דורך סקארזישיסקע)	15.25	פויזען — — — — — 13.32
שטראדז (שבת, זונטאג, חג-טעג)	16.40	קוטנע — — — — — 13,45
אסטראוו	18.35 — — —	קאלושקי — — — — — 18.05
וואַרשע (לוקסוס, מאנטאג, מיטוואך, פרייטאג) — — —	19.13	פויזען — — — — — 18.40
לאוויטש — — — —	19.38 — — —	פאריז—בערלין (לוקסוס) — — 19.05
קוטנע—דאנציג — — —	20.15 — — —	קוטנע — — — — — 20.13
קראקע (דורך ראקימשין)	20.35 — —	וואַרשע — — — — — 21.13
פויזען — — — —	21,58 — — —	קוטנע — — — — — 12.05
בערלין—פאריז (שנעל-צוג)	23.14 — —	שטראדז (שבת, זונטאג, חג-טעג) 12.10
קוטנע — — — —	23.58 — — —	וואַרשע (שנעל-צוג) — — — 10.26

שוין דערשינען:

בריוו פון דער מאמע פון דער יודישער בינע

אסתר רחל קאמינסקא

מיט ארענפיר און באמערקונגען פון מארס פורמאן.

דאס ביכל אנטהאלט 73 בריוו, וואס די גרויסע יידישע קינסטלערין האט געשריבן צו:
יעקב דינעזון, מענדל לעקין, פאולא און נח מרילוצקי, אברהם יצחק קאמינסקי, רעגינא קאמינסקא, אידא קאמינסקא, יוסף קאמינסקי, זינמונט טורקאוו, יאנאס טורקאוו א. א.

10 דרוק-בויגן. 5 בילדער. מראכט-אויסגאבע.
— פריין 3,75 זל. —
מיט באשטעלונגען זיך וועגן:
Kooperatywa „Bycher" Warszawa, Nalewki 2-a

צעריתמטער מאטאגראפ-קינסטלער, מיהרט אויס מאטאגראפיע אהן קאנקורענץ!

יעדע מאטאגראפיע איז א קונסט-בילד!

ספעציאליסט פון קינדער-אויפנאהמען נעמט אן אלערליי בישטעלונגען און קומט צו די קליענטען א הויס. די אויפנאהמען ווערען אויסגעפיהרט דורך א אפאראט פון דער נייעסטער טיכניק מיט דר מיטהילף פון קינסטליכען ליכט. א חוץ דעם ווערען אויסגעפיהרט אלערליי אויפנאהמען ווי: פארטרעטען, האכצייטס, טאנצטס, עפנטלעכע און מצבות-אויפנאהמען אויך בעשטעלונגען אויף ארויסצומאהרען. דאס ווסער און די צייט פון טאג שטערט נישט צו די אויפנאהמען. נישט קוקענדיג אויף דער גרויסער בעקוועמליכקייט זענען די פרייזען זעהר צוגענעלין. בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון א זייגער 10 פריה ביז 3 נאכ.

זאוואדזקא 39, 3-טער שטאק, אפיצינע בי הערשאפ סאאור.

— גוט אן בילד! — גוט אה בילד! —

בעניט דעם אבאנאמענט
— פון —
„לאדזער טאגעבלאט"

Lodzer Tageblat № 175 לאדזער טאגעבלאט

LUNA

היינט פרעכטיגע פרעמיערע!

1) בעסער חתונה צו האבען

גרויסער דאפעלט-פראגראם!

CONRAD NAGEL

הערליכע מאדערנע דראמא אין דער הויפט-ראל דער גרויסער אקטיאר און רעזשיסער —

2) לכבוד דעם מער-שטערבענעם — מאקס לינדער דער בראזען שם ריבע

וידערהאלונג איינע פון די גלענצענדסטע קאמעדיעס — —

פימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידויער.

GRAND-KINO

אויסערגעוועהנליכע אטראקציעס אויסגעפיהרט דורך די ארטיסטען און די וואר. קאבארעט-ביהנעס איז א נייעם רעפערטואר.

Poraj Porecka לידער, צריעס אין דער רוס. שפראך. Edward Rej שטימונגס-בילדער און „שפאנצעסען". Jerzy WolinDuet לידער, „מערענאדעס" א. א. וו. Duet Kaniewskich

כאראקטער-טענץ. Ernesto Feldini שטיינגדע פראנטפארטציעס.

אויפ'ן עקראן! היינט און ווייטערע טעג! אויפ'ן עקראן!

„דער בלויער פויגעל"

פון ניו-יארקער אפאשען אין הויפט-ראלע דער ליבלינג פון פובליקום Richard Dix

די זאך קומט איצט פאר ניו-יארק, אין דעם פירטעל מאנהאטטאן בע-חאוינג דורך די גזעזלשאפטליכע אויטו אורמען, צפאשען א. ז. ח.

אנאנס! צוליב דער פינערליכער ערעגונג פון טעאטער-רעזשי "Miraż", וועט דאס אויבענדערמאנ-טע בילד, נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאשען דצמאנסטרירט ווערען נאר 4 טעג ביז'ן 31. ה. ח

Bank Handlowo-Przemysłowy w Łodzi

Spółka Akcyjna.

Piotrkowska 96.

Telefony: 2-59; 8-71; 8-72; 9-78.

Oddziały: Warszawa i Sosnowiec.

Bank Dewizowy

Uskutecznia zdyskonto, zlecenia giełdowe oraz

Inkasuje weksle przy zastosowaniu minimalnych stawek

Przyjmuje WKŁADY OSZCZĘDNOŚCIOWE w WALUCIE KRAJOWEJ i ZAGRANICZNEJ.

„NOWOSCI"

הייל נט! מעכטיגע מענסאציאנעלע מזרח-דראמא אין 10 אקט.

די פראגישע געשיכטע פון א מיטער פרוי, פערפירט דורך א מאהאראדזשא. :—: אין די הויפט-ראלען: די יונגסטע ארטיסטין נעלי שטרוים און ווערא פאלי. — אויסער פראגראם: אמעריק. קאמעדיע אין 2 אקטען. — די פרעזען פון די פלעצער 1.25 זל., 90 און 50 גר. שעגליך אויפ'ן ערשטען סעאנס אלע פלעצער 50 גראשען. צום יעדען בילעט גיבען מיר (חוץ די 3-טע פלעצער און אויפ'ן 1-טען סעאנס) א מזיכטע קופאנעס אויף ווערשולע פרעמיעס. דאנערשטאג, ד. 4. אויגוסט 9.30 אז. קומט מיט דאס פונאנדערגעבען די אומזיסטע פרעמיעס די בעזיצער פון די גליקלי כע קופאנעס. — אכטונג! די אומזיסטע פרעמיעס צום מערשטען זענען אויסגעשטעלט צום אנקוקען אין לאקאל פון טעאטער.

פאדערט איבעראל

נאר פאטענטירטע

פעלד-בעטעז

טערזאהן מיט דער פאבריקס-מארקע

Palma-Patent

פאר ווערכע מיר גארענטירען.

אויך שעטס אויף לאנער אין א גרויסען אויסמאהל: ניקעל-בעטען סינדער-בעטען, אמעריקאנסעס, סינדער-ווענעלעד, הויכע סינ-דער-בענקלעד, שאטמאהע און געבעטע מאטראצען.

בילינסטע פרייזען! רעזילטעט בעהאנדלונג

לאדז. פולנאצנא 24, טעל: 31-85.

מעבעל-מאגאזין

פון דער פעראייניגטע טישלער און טאפעצירער

Narutowicza 45. Narutowicza 45.

Tel. 60-02 טאפאר. מיט בעש. ה. Tel. 60-02

בעזיצט אויף לאנער קאפעלעס-איינריכטונגען פון האוינונגען פון די בעשטרעבונגען. ביז צו די לוקסוסאט, ווי איינריכטונגען פון שלאף-צימער, עס-צימער, קאפיגעטען, סאלאנען, קיכען, קלוב-מעבעל, ביורא-מעבעל, זשיראנדאלען, אמפלען, בילדער א. א. מיר נעמען אויך אן אלערליי בעשטעלונגען פון געביט פון אינערליכער ארכיטעקטור!

די פערוואלטונג.

Tel. 60-02. Narutowicza 45. Tel. 60-02.

מאס-ווערהטאג און ערשעפונג.

אויך מאגען-פערד ארבונג, לעבער-קראנק-הייטען, גירען, גאל-שטיינער, רעווטאטיזם-אטרעטיזם, הדמארידען - חלהטאגען קומען הויך פאר צוליב דער שלעכטער שטאף-אעקסלונג און פעראונרייניגונג פון בלוט אין מענשליכען אָרגאניזם.

Zioła z Gór Harcu O-ra Lauera

הירקען צו אגוט'ר שטאף-ענדערונג, ערהעקען צו פערדיען, רייניגען דאס בלוט און אלער ערשט מאכען געזונד דעם מאגען און ארבעטען צו א רעגולערער פונקציע פון דער לעבער און נירען, זאלי בעזייטיגען שטילגאנג, און

Zioła z Gór Harcu O-ra Lauera

בעזייטיגען פון ארגאניזם די נישט פערדייטע רעשטלעך, ווי אויך בעקומען דאס שטאפן זיך פון פערזעצונגען, וואס איז גורם צו רעווטאטיזם און אטרעטיזם.

Zioła z Gór Harcu O-ra Lauera

בעזייטיגען און פערהיטען דאס שטאפן זיך אין גאל-שטיינער און פערמילדערן די חע-מאָרידען-שמערצען.

די פרייזען א האלב שאכטעל 1,50 זל.

. א דאפעלטע שאכטעל 2,50 זל.

צו בעקומען אין אלע אפטעקען און אפאטעק-מאגאזינען.

מעבעל

קאמפלעט - איינריכטונגען ווי אויך ענצעל קויפען אלע בי די סאלידע פירמע

Flakowicz i Recht

145 פיעטריקאווער 145

ווייל דארט אין די בעסטע אויסארבייטונג

די בילינסטע פרייזען בעקומען!

א זעלבסטשטענדיגער

פערקויפער

ווערט געזוכט פון א וואל-וואר-פאבריקאנט. פערשען אבצוגעבען אין אדמיניסטראציע פון „לאדז. טאג." אונטער „פערקויפער".

א לאקאל פון 2 צימער

געאייגנעט פאר א מאנופאקטור-געשעפט, פארמער עהנגשוול ערשטער שטאק אין האנדלס-צענטער

ווערט געזוכט.

די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמיס. פון „לאדזער טאגעבלאט".

Dr. Ludwik Falk

נאווראט 7, טעל. 28-07

הויט און געשלעכטס-קראנקהייטען

נעמט אן פון 10—12 פון 5—7.

5619

Ein gutgehendes Haus

und Küchengeräte-Geschäft (Glas, Porzellan, Fajence, Emaille u.s.w.) Engros und Detail, Laden 30 Meitr lang mit 8 Schaufenster, 2 Eingänge, modern umgebaut 1913 im Zentrum Bydgoszcz ZU FERPACHTEN. Übernahme 40—50.000 zł. zu erfahren: Weinstadt, Nowomiejska 22, täglich von 3—4 nachm. 2983

Dr. med. S. Kantor

שפעציאליסט פאר הויט- וועגערישע, און חער-קראנקהייטען. רעגולען- און העל-ליכט-קאבינעט

פיעטריקאווער 144, רוג וואנגעליצקע

טעלעפאן 29-45.

נעמט אן: פון 8—2 און פון 6—8 פאר פרויען

א בעזונדער וואר'עד-צימער — פון 3—5 גאכט.

נעמט אן אין דער לעשניצע „סאניטאס" ציגעל-גאס 29 פון 2—4.

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA 6 טעל. 45-49

הויט און וועגערישע קראנקהייטען.

נעמט אן פון 8—9.30 12—2 און 7—8 אוי.

לאקירען און עמאליעס

מיט א שייגעלדיגען גלאנץ און גארענטירטער דויערהאפטיקייט זענען פון דער פארקע

„BLASK"

צו בעקומען אין די פארב-סקלאדען און דראגעריעס.

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען און צאהן - ערצטל. קאבינעט

„SANITAS"

צענעלניאנא 29, טעל. 44-51.

נעמען אן פאלגענדע דאקטוירים:

ד"ר י. איציגסען	ד"ר ש. מאלאוויסט	ד"ר י. שטונגערג
ד"ר איפיך	ד"ר ענגעל	ד"ר ל. שטיראקוויטש
ד"ר ח. גוטשטאט	ד"ר ה. פריד	ד"ר א. שטונגערג
ד"ר ב. גערשטען	ד"ר ל. פריבולסקי	צאהן-ארצטען:
ד"ר ח. לעסקי	ד"ר א. קאצענעלזאן	י. צוקער
ד"ר ז. לעחיגזאן	ד"ר ט. קאנטער	ב. גרינשטיין-גארקאוי
פרוי ד"ר מ. לעחיגזאן	ד"ר פ. רעזענבערג	ע. קרעניצקא-ציפין
ד"ר ע. מארשקוויטש	ד"ר ח. רעקאוסקי	ע. שעצקא
	פר. ד"ר ל. רעזענבלאט	

אנאליזען פון אורין, בלוט, שטול-גאנג און שפייכע.

ZAKŁAD ŚLUSARSKO-MECHANICZNY

F. MOTYL Majster cechowy

Łódź, Zawadzka 19 telef. 55-42

Firma egzystuje od roku 1895.

אויסערשיינונג פון זעמליכע שלאסער און מעכאנישע אויסארבייטונג, זאכען פרעסען און מארמיר-אייזען, צענטריפוגען און מערבער-קעסעל, ווי אויך זעמליכע מעשין-רעפעראטורען.

ספעציעליטעט: אויטאמאטישע שמירונג אויף שנעדונג מיט אלע מעשלען אונטער גאראנטיע.

בעפאר דו וועסט זיך איינארדנען

געה צו די פירמא

MARKOWICZ i NASIELSKI

6 פיעטריקאווער 6

:—: טעלעפ. 49-71 :—:

נאר דארט וועסטו אינקויפען

מעבעל

אויף די בעקוועמסטע בעדינ-גונגען און ביי לאנגטערמינע :—: אויסצאהלונגען. :—:

מאגריק טאלודניאנא 10

די ארבייט איז גאראנטירט. מאנקורענץ-פרייז.

:—: איינענע אויסארבייטונג. :—:

געשמאקפאלע

דרוק-זאכען

אין עלעגאנטער און איינפאכער אויספיהרונג

קשאלאכען, ראנדנען, בריעפבויגען

אלער ארט טאבעלען,

קאטאלאגען, פעסטקארטען א. ז. ו.

ליפערט פרייווערט און שנעל

די בוכדרוקעריי פון

ע. מ. האמבורסקי

פיעטריקאווער 16, טעלעפאן 47.

מאדעס-אנצייגען (סלעפסידעס)

דערען אין פערלויף פון 1 שעה אויסגעפיהרט אין אויס-געקלעבט אין דער שטאט.

לעזט און אבאנירט דאס

„לאדזער טאגעבלאט"

פריזיערקעס,

וועלכע פערשטעהען די מאדערנע מאלקעס צו מאכען קאנען זיך מעלדען בי פרוי ציקער קאנסטאנטינער 15 אין הויף.

Dr. med. S. Kantor

שפעציאליסט פאר הויט- וועגערישע, און חער-קראנקהייטען. רעגולען- און העל-ליכט-קאבינעט

פיעטריקאווער 144, רוג וואנגעליצקע

טעלעפאן 29-45.

נעמט אן: פון 8—2 און פון 6—8 פאר פרויען

א בעזונדער וואר'עד-צימער — פון 3—5 גאכט.

נעמט אן אין דער לעשניצע „סאניטאס"

ציגעל-גאס 29 פון 2—4.

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA 6 טעל. 45-49

הויט און וועגערישע קראנקהייטען.

נעמט אן פון 8—9.30 12—2 און 7—8 אוי.

כי תמכור ממכור לעמיתך

או כנה מיד עמיתך,

אל תונו איש את אחיו!

און טאטער וועט דיך דיין חבר אנגערען, זאלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביורא פיעטריר. 17, דורכגאנג (זאכארניא 52) ווערט לויט'ן אוסטאט געזיצנהאפט ערלע-דיגט אלערליי ביטעס, קלאגזולעס זאי-פעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אפזיציעס, אר-וואלאניעס, רעמורסען — חעגען סאנ-צעסיעס, פעסער אין קאפיטער. זשאנדו, ביטעס אין אלע פאליצי-בעזירקען, שות-פות-אסמען, סטאטומען, אקטען אינפערציעס, אקטען דארא-וויזנעס, קארנע ספראווים, מי אויך איפערוועצונגען אין אלע שפרעכען.

שוגל, רעיזל און גיליגו

מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקאנסולענט

פיעטריקאווער 17, זאכארניא 52.

אבאנאמענטס-פריז: פאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פראנקרייך און בעל-גיען—20 פראנק, אין אנדערע לענדער—1,25 דאלער.

אנאנסען-פריז: פאר א מילימעטער-שורה פאר'ן טעקסט 16 גר., פרייטאג 24 גר., אין טעקסט 40 גר., פרייטאג 60 גר., נאכ'ן טעקסט 12 גר. פרייטאג 81 גר. פאר אויסלענדישע אנגעסטן 100% טייערער. אויסער דער שטאט—מיט 50% טייערער. פון די פרעמדן הערן גיט פארגעגען קיין רעבאט.

Redaktor-wydawca E. Hamburski. Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi Piotrkowska 16